

ҲОҶИ АҚБАРИ
ТҶРАҶОНЗОДА

МИЁНИ ОБУ ОТАШ

Мушаххасоти китоб:

Номи китоб: Миёни обу оташ тарҳи сулҳ андохтам, аммо ...,
116саҳифа

Муаллиф: Ҳоҷӣ Акбари Тӯраҷонзода.

Вироиш, чоп ва саҳҳофии Мирбобои Мирраҳим.

Соли нашр: 1998 мелодӣ, 1376ҳ.х., 1418 ҳ.қ.

Нашри аввал.

Адади нашр: Панҷ ҳазор нусха.

Ин китоб хотироти муҷаз ва мухтасари Қозидомулло-Ҳоҷӣ Акбари Тураҷонзода фақат аз боби воқеаҳои асосии пойиз (тирамоҳ)-и соли 1991 ва баҳори соли 1992 то таъсиси Ҳукумати Муросои Миллӣ дар Тоҷикистон мебошад. Муаллиф бо самимият ва ошкоро аз ҳаводиси шуми он солҳо ва чехраҳои ҳақиқии коргардонҳои аслии гирдиҳамоиҳои Майдонҳои Шаҳидон ва Озодӣ парда бармедорад.

Барои олимон, муҳаққиқон, адибон, таърихнависон ва оммаи васеи хонандагон.

Автор книги: Ходжи Акбар Тураджонзода.

Название: Между водой и огнём...,
(на фарси-таджикском языке, алфавит кириллица).116стр.,с илл.

Литературное оформление и компьютерная вёрстка: Мирбобо Миррахимов.

Год издания: 1998,1376 х. с, 1418 л. х.

Тираж: 5000.

В краткой и содержательной форме бывший Кази мусульман Таджикистана Ходжи Акбар Тураджонзода рассказывает только об основных событиях, происшедших осенью 1991 г. и весной 1992 г. до формирования Правительства Национального Примирения в Таджикистане. Автор объективно раскрывает политическую подоплеку трагедии, неожиданно выпавшей на долю народа, и называет истинных организаторов продолжительных митингов на площадях Шахидон и Озоди в г.Душанбе.

Для ученых, политологов, историков, писателей и широкого круга читателей.

БА НОМИ ХУДОВАНДИ БАХШАНДАЮ МЕХРУБОН

ПЕШГУФТОР

ё чанд сухан роҷеъ ба ин хотирот

Алҳамду лиллоҳи раббил оламин, валоқибату лил муттақин, вассалоту вассалому ало Расулиҳи Муҳаммадин хотамил анбиёи вал мурсалин ва олиҳи ва саҳбиҳи аҷмаъин. Ассалому алейкум, хонандаи пиромӣ!

Ин сатрҳоро рӯи коғаз меораму дар рӯ ба рӯям чехраҳои нурони Шуморо тасаввур мекунам. Оре, расо шаш сол мешавад, ки мо ҳамдигаро надидем. Дар ин муддат рӯзҳои зиёде сипарӣ шуданд, тифлҳои нав дар хонадони Шумоён, ҳамватанони азиз, ба дунё омаданд ва аз эҳтимол дур нест, ки дар сӯхбатҳои хосу ом номи инҷонибро низ бархе ба некӣ ё бо ҳасрат ва шояд бархе надониста ба бадӣ зикр карда бошанд.

Солҳои 1992-1997 дар Тоҷикистон ва хориҷ аз он ҳазорон мақола ва даҳҳо китоб роҷеъ ба воқеаҳои Ватани мо ва нақши банда дар он ҳаводис иншо ва нашр шуд. Бисёр китобнависон ва мақоланависҳо бо дастур ё таҳрики марказҳои зиддиисломии хориҷию дохилӣ дидаю дониста ва қасдан ҳақиқати таърихи ин воқеаҳоро, ки, алҳамдулилоҳ шоҳидони бешумораш дар қайди ҳаёт ҳастанд, таҳриф намуда ва хостаанд "обро лой намуда моҳӣ бигиранд". Ба вижа иддае аз афроди дасисачӯ ва ба ном сиёсатпеша дар ин кори номатлуб, ба хусус дар тӯхмату бухтон бофтан дар ҳаққи шахси банда, "ҳиссаи арзандае" гузоштаанд, ки ман аз таҳлили навиштаҳояшон худдорӣ карда онҳоро ба Худои Бузург месупорам.

Албатта, хонандаи азиз, интизор дошт, ки дар ин маъракаи китобнависӣ, банда низ ба унвони яке аз шахсиятҳои, ки дар маркази ҳодисаҳои он солҳо қарор дошт, китобе навишта воқеаҳоро аз дидгоҳи худ инъикос ва таҳлил намоям. Гарчи имрӯз низ бозори ин гуна китобҳои аксаран шитобзада дар раванқ аст, аммо ҳаргиз дар назар надоштам ва надорам, ки дар солҳои наздик чизе нашр намоям ва ниятам ин буд, ки агар Худо-

ванд насиб гардонад, фақат пас аз гузашти муддати муносиб хотироти ҷомеаи худро дар мавриди ҳодисаҳои Тоҷикистон якҷо бо таҳлилу баррасии онҳо пешкаши хонандагони гиромӣ бикунам.

Ҳарчанд ки пас аз интизориҳои зиёд сулҳ ба кишвари ҷангзадаи мо кадам ранча фармудааст ва умед мерафт, ки ҳамагон аз ғочаҳои дарднокӣ ин солҳо ибрат гирифта, тамоми талоши худро баҳри начот ва ҳифзи кишвар ва ҷаброни иштибоҳҳои гузаштамон равона созем, вале боз ҳамон касалии кӯҳнаи душманҷӯӣ, маҳалгароӣ ва ташкили бозиҳои сиёсӣ дар атрофи номи банда ба монанди соли 1992 аз нав ба шиддат буруз кард

Сӯиистифода ва ифтироомезӣ (спекуляция ва инсинуция) дар атрофи номи банда ва маърақаҳои зиёди сиёсӣ, ки дар бобати шахсияти инҷониб пас аз оғози фаъолияти Комиссияи Оштии Миллӣ (сентябри соли 1997) дар Тоҷикистон ба роҳ андохтанд, маро ба ёди гузаштаи талх бурд ва гирдиҳамоиҳою шиорҳои солҳои 1991-1992-ро дар зехнам зинда гардонид. Он солҳо низ сиёсатбозони айёр бо дастури хоҷагони хоричии худ бо номи банда мардуми дилсофу аз дасисабозиҳо дури моро фиреб дода, манофеи шахсӣ, гурӯҳӣ ва минтақаваии худро ҳифз намуданд ва бадномии ҳамаи ҷинойту бадқориеро, ки худ содир намуданд, ба дӯши мо бор карданд. Наход он таърихи даҳшатнок аз нав бар сари мардуми мо такрор шавад?!

Раванди воқеаҳои сиёсии Тоҷикистон дар тӯли шаш соли гузашта бамаврид будани усулҳои асосии дидгоҳи сиёсии бандаро, ки дар сиёсати дохилӣ ба принципҳои, чун ҳифзи тавозуни қувваҳои сиёсӣ ва минтақавӣ ва намояндагии муносиби онҳо дар идораи кишвар, озодии суҳан, ҷандандешӣ, таҳаммули низоми бисёрҳизбӣ, аз ҷумла дар нисбати созмонҳои сиёсии исломӣ мисли Наҳзати Исламӣ ва пешгирифтани сиёсати муносиб бо фарҳанг ва воқеиятҳои ҷомеаи Тоҷикистон ва дар сиёсати хоричӣ ба зарурати ҳифзи ифтихори миллӣ ва истиқлолияти кишвар, доштани равобити дӯстона бо тамоми давлатҳои ҷаҳон, хусусан бо ҳамсоғон ва растагорӣ аз доираи нуфузи як кишвари алоҳида таъкид мекард, ба рушанӣ собит намуд.

Банда ҳамеша мӯътақид будаам, ки ҳифзи усулҳои зикршуда ва риояти яқояки онҳо, ягона роҳи таъмини истиқлолияти кишвар, ваҳдату якпорчагии ҷомеа ва осоиштагии мардум аст ва акнун ба ҳубӣ рӯшан гардид, ки нодида гирифтани ин усулҳо ба ваҳдату оромии ҷомеа ва ба якпорчагӣ истиқлолияти Тоҷикистони азизамон зарбаи бузурге задааст.

Ҳамонанди солҳои пеш аз оғози ғоҷеъаҳои Тоҷикистон, дар даврони шаш соли мубориза дар хичрат низ ҳамеша тарафдори сулҳ ва ҳамдигарбахшӣ будам ва ҳастам. Ҳамаи талошҳои банда дар тӯли ин солҳо барои расидан ба як сулҳи одилона ва бозгашти сарбаландонаю шарофатмандонаи ҳар як муҷоҳиди чон бар каф, муҷочир, фирории иҷборӣ ва муборизи сиёсӣ буд. Дар баробари нуқтаҳои зикршуда ҳукуку озодиҳои ҳар як шаҳрванди Тоҷикистон, новобаста аз миллият ва қавму мазҳаб, бароям ҳамеша азизу мӯътабар аст ва мехоҳам онҳо ҳифз шаванд. Ман ин дидгоҳҳои худро чӣ дар дохили кишвар ва чӣ дар хориҷ борҳо эълон кардам ва ин ҷо бори дигар рӯи онҳо таъкид меварзам.

Баъд аз нашри тухматномаҳои гушношунид дар ҳақиқи банда аксарияти дӯстон, мухлисон ва сиёсатмадорон ва бисёр исрор меварзиданд, ки бояд ҳақиқати ҳолро ба хонандагони бешумор ва аҳли илму сиёсат иброз намоям ва ҳамчунин масъулияти банда ба ҳайси як бародари исломӣ, собиқ Раиси Идораи Қозийёт ва имрӯз ба сифати ноиби аввали раиси Ҳаракати Наҳзати Ислומии Тоҷикистон ва Иттиҳодияи неруҳои опозиционии тоҷик, ки шоҳиди бевоситаи аксари ин воқеаҳо будам, тақозо менамояд, то ҳақиқатеро, ки ба инҷониб маълум аст, рӯшан намоям.

Гарчи хонандаи азиз дар бисёр маврид хоҳад дид, ки воқеияти ҳаводис ва ё нақши банда дар ин ё он ҳодиса тамоман дигар ва баъзан ҳатто баръакси овозаҳои машҳур будааст, вале бо иншои ин сатрҳо мақсади худсафедкунӣ ва аз дӯши худ дур намудани масъулиятро надорам. Фақат исрори зиёди дӯстону бародарон, зарурати аз байн бурдани тасаввурҳои нодурусте, ки дар мавриди нақши банда дар ҳаводиси Тоҷикистон дар натиҷаи нашри китобу мақолаҳои ғаразнок ва таҳрифшуда ба миён омадааст ва ба хусус эҳсоси ин, ки душманони Миллат бори дигар бо истифода аз номи банда дар арафаи иҷрои барномаҳои шум ва ба бор овардани ғоҷеъаҳои нав ҳастанд, маро маҷбур сохт, ки ба хотири рух надодани иштибоҳоти навбати ба баъзе масъалаҳои муҳими ҳамонрӯза рӯшани андозам.

Таърихи муборизаҳои миллию озодихоҳӣ, ақидатӣ ва сиёсӣ, махсусан дар сарзаминҳои исломӣ, аз фарозу нишебҳои зиёде иборат аст ва ҷунбишҳои бедории миллию исломӣ дар кишвари мо низ аз онҳо истисно нест. Ман бародаронеро, ки бо баъзе рафторҳои ноҷо ва иштибоҳоти худ ба раванди озодихоҳӣ ва истиқдोलталабии миллат дар марҳалаи шакл-

гирии он латма ворид карданд, маҳкум карданӣ нестам. Инсон бе камбудию хато намешавад. Умедворам ҳамаи иштибоҳ ва хатоҳое, ки аз сари мо ва бародарони миллию исломиамон сипарӣ шуд, мактаби хубе барои ояндагон гардида бошад. Зеро дар ин Роҳ даҳҳо ҳазор волидайн чигаргушаҳои азизи худро аз даст доданд, ҳазорон-ҳазор тифли маъсум ятиму бепарастор ва хохарони зиёди мо бешавҳар монданду ҷавонони бешуморе ба шаҳодат расиданд, ки бо ашқу хуни поки худ бори дигар вафодории ин миллатро ба Исломи азиз исбот намуда, дарахти истиқлолият ва озодии кишварро оби ҳаёт бахшиданд, то мо, зиндаҳо ва наслҳои ояндаи миллат ин арзишҳои волоро чун гавҳараки чашм ҳифз намуда, дигар ба иштибоҳот роҳ надихем.

Наشري хотироти банда бо мақсади сиёҳ карданӣ шахсиятҳо ва ба маънои ҷудой аз бародарони азизи исломии ҳамсангар ва даст кашидан аз муборизаҳои сиёсии оянда нест, балки барои он аст, ки дар оянда ба иштибоҳҳо роҳ дода нашавад ва чеҳраи Исломи азиз ва миллатро доғдор насозем. Камбудии хеш ва дӯстони худро дида тавонистан, онҳоро ошкоро гуфтан, шунидан ва аз онҳо сабақ гирифтани, нишонаи фурӯтанӣ ва ҷавонмардист. Ва хостам, ки дар ин саҳифаҳо баъзе аз хотирот ва андешаҳои моро дар ин хусус мучаз ва самимона, бо ҳифзи амонат ва бо забони бисёр содда ба қазовати дӯстон ва хонандагони азиз пешниҳод намоям.

Пас, он чӣ ки дар ин хотирот омадааст, фақат нақли лаҳзаҳои қўтоҳе аз воқеаҳои солҳои 1991-1992, ба хусус замони гирдиҳамоиҳо, мебошад ва даъвои баррасию таҳлили ҳамаҷонибаро надорад. Мо сари ваъдаи худ устуворем ва, Иншоааллоҳ, ки дар оянда китоберо дар баррасию таҳлили воқеаҳои Тоҷикистон, ба ҳукми хонандагони гиромӣ пешкаш хоҳем кард.

Ва охиру даъвоно анил ҳамду лиллоҳи раббил оламин.

Вассалому алейкум ва раҳматуллоҳ.

Техрон 23.01.1998.

БИСМИЛЛОҲИР РАҲМОНИР РАҲИМ

Тобистони соли 1991 пас аз саркубии кудатои нофарҷоми коммунистӣ (ГКЧП 19-21 август) фазои сиёсию иҷтимоии Иттиҳоди Шуравӣ ба кулли тағйир ёфт. Агарчанде ки то ин таърих сиёсати бозсозии М. С. Горбачёв дар роҳи озодихои сиёсӣ, динӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоӣ ҷомеаи шӯравиро тағйир дода буд, вале баъд аз шикасти ин кудато ба раҳбарии дастгоҳҳои муҳими давлатӣ, ба вижа КГБ ва ВУД, омадани шахсиятҳои озодихоҳу демократ, раванди истиқлолгалабӣ ва озодихоҳиро дар ҷумҳуриҳои шӯравии собиқ тезонд.

Пуштибонии раҳбари Ҳизби Коммунист ва давлати Тоҷикистон аз ГКЧП ва сарони он нерӯҳои озодихоҳи мардумиро дар Ҷумҳурӣ ба таҳрик оварда, боиси баргузор шудани гирдиҳамоии 29-30 августи 1991 гардид. Сарони Ҳизби Коммунист талаби гирдиҳамомадагонро баҳона карда аз тариқи Шӯрои Олӣ, ки дар он аксарияти мутлақро доштанд, Қаҳҳор Маҳкамовро аз мақоми Раиси Ҷумҳур барканор карданд. Онҳо истеъфои чанд рӯз пеши Қ.Маҳкамовро аз вазифаи Муншии аввали Ҳизби Коммунистӣ «дар ин рӯзҳои саҳт хиёнат ба ҳизб» дониста, бо барканорӣ аз мансаби Президентӣ, вайро саҳт ҷазо доданд.

Бо эълони истиқлоли кишвар дар таърихи 9-сентябри соли 1991 ва барканорӣ Қ.Маҳкамов масъалаи интиҳоботи Раиси Ҷумҳур мавзӯи муҳими сиёсии рӯз гардид.

Гурӯҳи зиёде аз дӯстон, мухлисон ва тарафдорон, аз ҷумла Раҳбарияти Ҳизби Наҳзати Исломӣ ва ҷамъи бузурге аз шахсиятҳои бонуфузи аҳли тасаввуф, эшонҳо, машоиху уламои ислом дар минтақаҳои гуногуни Ҷумҳурӣ номзодии бандаро ба мақоми Раиси Ҷумҳурӣ (Президентӣ) пешниҳод карда буданд. Рӯйхат бо имзои пешниҳодкунандагон аз манотиқи гуногуни ҷумҳурӣ ба Комиссияи Марказии Интиҳобот ироа шуда буд.

Як рӯз пеш аз интиҳои муҳлати номнависи номзадҳо ба Раёсати

Ҷумҳурӣ ва Муовини Раиси Ҷумҳур, ки мусодиф ба яке аз ҷаласаҳои навбатии Шӯроӣ Олӣ буд, Холмурод Шарипов, раиси Комиссияи Марказии Интиҳобот, аз ман пурсиданд:

- Пешниҳодҳо, рӯйхати имзокунандаҳо, барои номнавис шудани Шумо ба мо расидааст. Агар номзодии худро ба Раёсати Ҷумҳур тасдиқ карданӣ бошед, бояд ба Комиссияи Марказии Интиҳобот дар ин бора ариза нависед.

Бо ташаккур аз пешниҳоди дӯстон ба Холмурод Шарипов бо ҳазл гуфтам, ки "ҳоло вақти Раиси Ҷумҳур шудани ман нарасидааст".

Ҷуноне ки дар боло зикр шуд, он рӯз, рӯзи аввали яке аз Иҷдосияҳои навбатии Шӯроӣ Олӣ буд (шояд моҳи октябри соли 1991 бошад). Дар та-наффуси байни ҷаласаҳо Раҳмон Набиев, ки рӯзи 23 сентябри соли 1991 Раиси Шӯроӣ Олӣ интиҳоб шуда буданд, маро ба яке аз утоқҳои назди толори Маҷлисоҳои Шӯроӣ Олӣ даъват намуда гуфтанд:

- Шумо қати як маслиҳат (машварат) дорам.

Мо паҳлӯ ба паҳлӯ дар дохили утоқ айнан дар ёдам ҳаст, ки он кас бо дасти ростии худ аз зерии дасти чапи ман гирифта, дасти дигарашонро аз зерии домани костюмашон гузаронида ба пушти худ гузошта буданд, пешу ақиб қадам мезадем.

Раҳмон Набиев ба сӯи ман нигоҳ карда гуфтанд:

- Имрӯз рӯзи охири номнавис шудани кандидатҳо ба Президентӣ ва Вице-Президентӣ ҳаст. Чӣ кор кунем?! Киро ба Вице-Президентӣ пешниҳод кунем?

Дар ҷавоб ба ишон гуфтам:

- Раҳмон Набиевич, мебахшед, мутаассифона, баъди воқеаи мучассамаи Ленин ва барканор шудани Қадриддин Аслонов аз вазифаи Раиси Шӯроӣ Олӣ мо дигар дар ситоди интиҳоботии Шумо нестем. Бинобар ин дар ин масъала ҳаққи машварат додану пешниҳод намуданро надорем. Раҳмон Набиев хандида гуфтанд: -Не, Қозидомулло! Мо Шумоя ҳамеша дар ҳама ҳолат дӯсти худ медонем, ба дуъои Шумо эҳтиёҷ дорем, илтимос фикратона гӯед.

- Худатон киро дар назардоред, - пурсидам. - Ин ҷо (шояд манзурашон ситоди интиҳоботияшон буд) рафиқон пешниҳод карданд: ё Сафаралӣ (Кенчаев) ё Нарзулло (Дӯстов). Боз ба тариқи суол пурсидам: - Худатон кадом яке аз инҳоро муносибтар медонад? Ба кадомаш

майлатон зиёдтар аст?

Мисли одати ҳамешагиашон аз додани ҷавоби возеҳ худдорӣ карда гуфтанд:

-Ман уй (фикр) мекунам, ки Сафаралӣ оянда Раиси Шӯрои Олӣ шавад.

Дар ҷавоб кӯшиш кардам, ки иштибоҳ будани ин тасмимашонро ёдоварӣ намоям:

-Раҳмон Набиевич! Одатан, дар сӣ - чихил соли ахир Раисони Шӯрои Олӣ аз намояндагони Бадахшон ё Қаротегин буданд. Ин баланс (мувозинат) имсол бо барканор намудани Қадриддин Аслонов аз ин мансаб халадор гардид, ки боиси ҷудоии байни маҳалҳо ва сар задани ихтилофҳо шуд. Дар оянда баъди Раиси Ҷумҳур интиҳоб шудани Шумо, агар Раиси Шӯрои Олӣ аз намояндагони Бадахшон ё Қаротегин интиҳоб нашавад, мувозинати сиёсӣ ҳамчунон халадор боқи мемонад ва эҳтимол боиси ҷанҷолҳо шавад. Хошиш мекунам Шумо дар ин масъала дурусттар ва ҳаматарафа андеша кунед...

Манзури ман аз ин суҳанҳо чунин буд: Дар сурате, ки Раиси Ҷумҳур аз намояндагони қисмати шимолии Тоҷикистон интиҳоб шавад, вазифаи Раисии Шӯрои Олӣ бояд ба намояндаи Бадахшон ё Қаротегин мутаалиқ гардад. Аз ин рӯ мехостам ишора намоям, ки Сафаралӣ Кенчаевро ба ноибии худашон интиҳоб кунанд, на Нарзулло Дустровро. Ва мақоми Раисии Шӯрои Олӣ чун анъана ба намояндаи Қаротегин ё Бадахшон вогузор шавад.

Дар ҷавоб ба ман гуфтанд: - Сафаралӣ (Кенчаев) камакак тез. Аз пеши худаш ҳар корро бемаслиҳат кардан мегирад. Камакак сабуки дорад, баъзан уй (фикр) накарда баччагӣ мекунад...

Ишон ин суҳанонашонро ба охир нарасонда буданд, ки ба интиҳои утоқ расидем ва маротибаи чандуме буд, ки ба қафо бармегаштем. Мо беҳабар, дар ин лаҳзаҳо С.Кенчаев вориди утоқ шуда ҳамин қисмати охири сӯҳбати Раҳмон Набиевро шунида будааст.

Вақте ки Раҳмон Набиев Сафаралиро диданд, андаке дасту по хурда хичолат шуданд. Филфавр ба С.Кенчаев нигоҳ карда гуфтанд:

- Мо бо Ҳочӣ Акбар дар бораи кандидатураи Вице-Президент сӯҳбат доштем. Хуб мешуд, ки Шумо имрӯз дар вақти обед (наҳор) якҷоя бо Нарзулло, равед бо Ҳочӣ Акбар машварат кунед. Ба ҳар қароре биёед, ман розӣ.

С. Кенчаев дарҳол "Хуб, майлаш" гуфту мо ҳар се аз утоқ баромада ба сӯи толори Маҷлисоҳ равон шудем.

Пеш аз шуруъи чаласа ман мазмуни сӯҳбатам бо Р.Набиевро мухтасаран ба С.Кенчаев баён кардам ва дар охир гуфтам:

-Ба назарам, Набиев Дӯстовро ба Вице - Президентӣ гирифтани аст, на Шуморо.

-Худам шундама баъзе гапоша. Ин номарда мо дубора одамаш кардему. Хай...

Вақти пешин ҳамроҳи С.Кенчаев ва Н.Дӯстов аз Шӯрои Оли ба Идораи Қозиёт омадем ва наҳори нисфирӯзиро якҷоя сарф кардем. Ҳангоми баррасии масъалаи пешниҳоди номзад ба мақоми Ноиби Раиси Ҷумҳури Н.Дӯстов пешдасти намуда тамаллуккорона изҳор кард:

- Барои ман аз ҳама вазифаҳо дӯстию бародарӣ бо Сафарали муҳим аст. Бо Сафарали чандин сол боз дӯст, нонхӯру намакхӯр ҳастем. Ба Набиев ҳам ба туфайли Сафарали шинос шудам. Ҷое, ки Сафарали ҳаст, Набиев нест. Дӯстию бародарӣ бо Кенчаев барои ман абади аст.

Дар идомаи суҳанҳои болояш Дӯстов таъкид кард:

- Ман гумон мекунам, ки Сафарали ҳатман имкони Раиси Шӯрои Оли шуданро дорад, чунки юрист аст. Ин мансабе ҳаст, ки бояд ҳатман юрист дар он ҷо кор кунад. Бинобар ин хуб мешуд, ки Сафарали ба Раисии Шӯрои Оли пешбарӣ карда шавад.

Дӯстов бо ин сафсатаҳо мехост, ки мо худӣ ӯро ба номзадии Ноиби Раиси Ҷумҳур пешбарӣ намоем.

Аммо С.Кенчаев ҳам паст намеомад. Ӯ дар ҷавоб чунин гуфт:

- "Шуши нақд аз дунбаи насия бехтар", - мегӯянд. Вице - Президентӣ нақд аст, ин шуданист, аммо ваяш меша намеша кори Худо.

Банда низ дар таъйиди суҳанонаш гуфтам:

- Фаромӯш накунед, ки вазифаи Раисии Шӯрои Оли таърихан дар ҳолате ки агар нафари аввал дар раҳбарии Ҷумҳури аз минтақаи шимол бошад, ба намояндаи Бадахшон ё Қаротегин тааллуқ дошта бошад. Ва дар оянда низ ин мувозинати сиёсӣ бояд риоя шавад ва илло тавозун (баланс)-и намояндагии минтақаҳо дар идораи Кишвар вайрон мешавад

Манзур аз сӯхбатҳоям ин буд, ки билохира хардуяшон розӣ шаванд, ки С.Кенчаев ба вазифаи Ноиби Раиси Ҷумҳур пешбарӣ гардад.

Аслан, қабл аз воқеаҳои қанда шудани муҷассамаи Ленину барканории Қ.Аслонов аз раёсати Шӯрои Олӣ, банда аз хайрхоҳон ва ҷонибдорони Раҳмон Набиев будам. Мо якҷоя бо С.Кенчаев, Аслиддин Соҳибназаров, Ҷӯрабек Муродов ва чанде дигар аз намояндагони мардумӣ дар Шӯрои Олӣ ва шахсиятҳои бонуфуз номзадии Р.Набиевро ба мақоми Раиси Ҷумҳур пешбарӣ карда будем.

Ошкоро бояд гуфт, ки шахсан ман дар ҳамон вақт кӯшиши зиёд доштам, ки Р.Набиев ба мақоми Президентӣ ва Давлат Худоназаров ба мансаби Ноиби Президенти пешбарӣ шаванд. Агарчанде ки шахсан бо Д.Худоназаров шинос набудам, вале аз сабаби он, ки ӯ дар он замон ба ҳайси депутати Шӯрои Олии СССР аъзои Гурӯҳи байниминтақавии депутатҳо (Межрегиональная депутатская группа) буд ва дар ин гурӯҳ шахсиятҳои маъруфу машҳур бо андешаҳои демократӣ ва озодихоҳ, аз қабилӣ шодравон Андрей Сахаров, Б.Н.Ельцин, Г.Попов, А.Собчак ва дигарон шомил буданд, он касро ҳамчун фарди озодихоҳ ва демократ тасаввур мекардам.

Лозим аст, ки дар ин ҷо ба масъалаи сарнагун намудани муҷассамаи Ленин, ки субҳи 22 сентябри соли 1991 иттифоқ афтод баргашта, ба он андаке рӯшанӣ андозем. Дар хотирам ҳаст, ки рӯзи 21 сентябр дар Хонаи маорифи сиёсӣ Анҷумани навбатии Ҳизби Коммунисти Тоҷикистон баргузор шуд. Баъд аз воқеаҳои ГКЧП дар Маскав Борис Ельцин – Раиси Ҷумҳури Федерацияи Русия бо фармони худ фаъолияти Ҳизби Коммунисти Иттиҳоди Шӯравиро мамнӯъ эълон намуда моликияти онро миллий гардонд. Аз ин иқдоми Ельцин нерӯҳои муҳолифи Ҳизби Коммунист дар Тоҷикистон низ илҳом гирифта он рӯз дар Майдони Шаҳидон ба нишони эътироз ба баргузор шудани Анҷумани Ҳизби Коммунист гирдиҳамоӣ ташкил намуданд. Тибқи маъмул, ман дар рӯзҳои истироҳатиниз ба Идораи Қозӣёт меомадам. Зеро корҳои сохтмони бинои Идораи Қозӣёт, Донишгоҳи Ислонӣ ва Масҷиди марказӣ идома дошт ва ҳузури ҳаррӯзаи бандаро талаб мекард. Соатҳои ёздаҳи рӯз ба Идора расидам. Тахминан пас аз ним соат Қ.Аслонов (Худо раҳматашон кунад) - Раиси Шӯроӣ Олӣ занг зада хоҳиш намуданд, ки ба наздашон биравам.

Дар утоқи кории Раиси Шӯрои Олӣ раҳбарони аҳзобу созмонҳои сиёсӣ - Муҳаммадшарифи Ҳимматзода, Шодмони Юсуф, Тоҳири Абдучаббор, Шодӣ Шабдолов, Шарофат Усмонова ва дигарон ҳузур доштанд. Баъд аз саломуалейк Қ.Аслонов бо табассуми зебо ва маъмулии худ ба ман рӯй оварда гуфтанд:

- Қозидомулло! Ин ҷо рафиқони нишастагӣ, дар бораи манъи фаъолияти Ҳизби Коммунисти ва амволу моликияти он ҷанҷолдоранд. Ба фикри Шумо чӣ кор кунем?

- Раис! Ба фикри ман, ба хотири ошғӣ ва наздик шудан ба якдигар идораи ҳамаи ин ҳизбу созмонҳоро дар як бино, илҷаш бошад дар як подъезд (дари вурудӣ, роҳрави бино) ҷой диҳед, то раҳбаронашон ҳар рӯз ҳамдигарро якҷанд бор дида ба ҳам унсу ошноӣ пайдо кунанд, ки ин ба манфиати халқу мамлакатамон мешавад - нимшӯҳӣ ва нимҷиддӣ ҷавоб додам.

Баҳсу мунозира ҳудуди якҷанд соат тӯл кашид. Дуруст дар хотирдорам, ки хонум Шарофат Усмонова, муншии Ҳизби Коммунист ба қадом қоре аз утоқ берун рафтанд. Баъд аз як муддати кӯтоҳ бо ҷашми гирён вориди утоқ шуда ба Ш.Шабдолов хитоб намуда гиряолуд гуфтанд:

-Ҳайкали Владимир Ильичро қанда истодаанд, ҳезед, ягон кор кунед...

Ҳамагон аз ҷой баланд шуда ба тарафи тирезае, ки аз он муҷассамаи Ленин намудор буд, шитофтанд Майдон серодам буд. Ҳақиқатан дар гардани Ленин арғамчин ё сие баста мехостанд, онро бо мошин кашада сарнагун кунанд.

Ростӣ, гиряи Шарофат Усмонова ба ҳама асар гузошт. Ҳама - Қ.Аслонов, И.Ҳаёев, А.Соҳибназаров, Т.Абдучабборов, Ш.Юсуф, О.Латифӣ, Ш.Шабдолов, Д.Усмон, банд ва ҷанд нафари дигар ба сӯи Майдон роҳ пеш гирифтанд. Пешопеши ҳама муовини раиси Ҳизби Демократ Мирзо Самиев анбуҳи гирдиҳамомадагонро бурида барои ба минбар расидани ҳайати Қ.Аслонов роҳ мекушод. Онҳое, ки исмашон зикр шуд, ба пояи муҷассамаи Ленин, ки солҳои сол дар ҷашну маросимҳои давлатӣ минбари асосӣ буд, баромаданд.

Талаби асосии гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ, ки бо даъвати ҳизбу созмонҳои сиёсӣ ҷамъ омада буданд, манъи фаъолияти Ҳизби Коммунисти Тоҷикистон ва миллӣ гардонидани амволи он буд -

чуноне ки дар Русия ин кор анҷом ёфт.

Мавқеи банда дар ин масъала чунин буд ва ҳаст: Ман мухолифи ошқори идеологияи коммунистӣ мебошам, вале ҷонибдори бо роҳи иҷборӣ, зӯрӣ ва ҳатто ба воситаи қонун манъ намудани фаъолияти он дар Ҷумҳурӣ набудам ва нестам. Зеро муътақидам, ки ҳамагуна зӯроварӣ ва маҳдудиятҳо нисбат ба ҳизбу созмонҳо ва пайравони онҳо ба манфиати ҷомеа набуда, муғойири усул ва озодиҳои демократӣ мебошад.

Дар мавриди ҲК Тоҷикистон чунин пешниҳод доштам, ки ин Ҳизб аз нав номнавис шавад, зеро то ин вақт як шӯъбаи маҳаллии Ҳизби Коммунисти Иттиҳоди Шӯравӣ (КПСС) буд ва моликиятиро, ки аз он худ меҳисобид, дар асл моликияти давлат ва моликияти мардуми заҳматкаш мебошад. Аз ин рӯ мантиқӣ мебуд, ки моликияти Ҳизби Коммунистӣ миллий гардонида шавад ва фаъолияти он бо имкониятҳои баробар бо тамоми аҳзоби навтаъсисёфта, дар асоси қонун шурӯъ гардад.

Ба хотири ором намудани вазъият ва пешгирӣ аз ҳар гуна ташаннуҷ Раиси Шӯрои Олӣ ва Иҷроқунандаи вазифаи Раиси Ҷумҳур Қ.Аслонов дар асоси талабу дархостҳои аҳзоби сиёсӣ ва гирдиҳамомадагон Фармони муваққатан манъ шудани фаъолияти Ҳизби Коммунисти Тоҷикистонро то маълум шудани қарори Маҳкамаи Олии Иттиҳоди Шӯравӣ роҷеъ ба КПСС эълон намуд. Дар он айём Иттиҳоди Шӯравӣ ҳанӯз барқарор буд.

Қобили зикр аст, ки на дар матни Фармони Қ.Аслонов ва на дар сӯҳбатҳои, ки қабл аз омадан ба Майдони Озодӣ дар дафтари Раиси Шӯрои Олӣ анҷом ёфт, роҷеъ ба барқандани мучассамаи Ленин ҳарфе набуд, то имрӯз ба ман ба таври яқин маълум нест, ки масъалаи гирифтани мучассамаи Ленин дар он рӯз ибтиқори чи қасон ва қасисаи қадом гурӯҳҳо буд.

Бо қотеъият дар маҳзари Худои Бузург ва дар пешгоҳи таърих ва мардуми Тоҷикистон эълон мекунам, ки ман аз ин кор хабар надоштам, агарчи аз қанда шудани мучассамаи Ленин афсӯс нахӯрддам ва намехӯрам. Зеро ин раванд дар бисёр манотиқи Шӯравии собиқ идома дошт ва ин мероси бутпарастии коммунистӣ ба таври хеле қабехтар аз он ҷӣ, ки дар Душанбе иттифоқ афтод, несту нобуд қарда мешуд...

Вақти ғуруби Офтоб, минбар пур аз одам буд. Ногоҳ Сарвазир Иззатулло Ҳаёев бо садои баланд ба мири шаҳри Душанбе Мақсуд Иромов /Худо раҳматашон кунад, 23 декабри соли 1997 шаҳид шуданд/ омирона гуфтанд:

- Рав, ҳамон Қарора дар бораи кандани хайкали Ленин гирифта бие...

Ба ҳар ҳол ин дасиса ва иғво аз чониби кадом гурӯҳ созмон, ҳизб, ниҳоди давлатӣ ё шахсияте содир шуда бошад, ман ба он алоқае надоштам. Ҳатто Шодмон Юсуф, ки муносибати манфиаш нисбат ба банда барои аксарияти мардум рӯшан аст, дар китобаш "Тоҷикистон: Баҳои озодӣ" дар ин мавзӯ чунин таъкид кардааст:

"Дар ин рӯз коммунистҳо барандохтани муҷассамаи Лениро баҳона карда нерӯҳои демократ ва миллии Тоҷикистонро муттаҳам мекарданд. Қозии Тоҷикистон Ҳоҷӣ Акбари Тӯраҷонзодаро муттаҳам мекарданд. Ҳол он ки вай абадан нақше дар баркандани муҷассамаи Ленин надошт ва ҳатто дар он рӯзҳо муҳолифи ин кор буд" Ш. Юсуф. Тоҷикистон: Баҳои озодӣ. *Техрон: Дастари наири фарҳанги исломӣ. 1373 ҳ.ш.саҳ. 111-112).*

Вале ҳар чӣ бошад ин кор боиси фитнаҳои зиёд гардид: мардум ба қутбҳо тақсим шуданд, дӯстҳо душман шуданд ва душманон бо ҳам дӯст. Ва ин баҳона шуд то қудатои коммунистии 23 сентябри соли 1991 дар Тоҷикистон ба вуқӯъ пайвандад...

Нуктаи "дӯстҳо душман шуданд ва душманон бо ҳам дӯст"-ро бесабаб зикр накардам. Ҷои он дорад, ки ин мавзӯро каме шарҳ диҳам.

Яке аз дӯстону муҳлисони хонадони мо бо номи Абдуназар, сокини ноҳияи Қуйбышев, бо Раҳмон Набиев рафтуои дӯстона дошт. Раҳмон Набиев аз ин бародар хоҳиш кардааст, ки ишонро бо банда шинос намояд.

Дар рӯзи таърихии 7 ноябри соли 1989 бо даъвати шодравон Раҳмон Набиев дар манзилашон меҳмон шудем. Аз ҳамон таърих дӯстии мо бо Раҳмон Набиев шурӯъ шуд. Худораҳматӣ, одатан дар бораи некиҳое, ки дар замони раҳбари Ҷумҳурӣ буданашон дар ҳаққи ҳукуматдорони имрӯза карда буданд, сухан меронданд ва охи сард кашида ба хотираҳо фуру мерафтанд, Бештар аз "кӯрнамакиҳои" Ваҳҳоб

Воҳидов вазири кишоварзӣ ва Ҷаҳҳор Маҳкамов шикоят мекарданд.

- Ин намакзадаҳо дар кучаю маъракаҳо бо ман саломуалейк намекунанд, ҳатто бародарам аз дунё гузаштанд, ҳамин Ваҳҳоб Воҳидов як даҳан таъзия нагуфт, дар маърака иштирок накард ва бо телефон ҳам дилбардорӣ нанамуд...

Аммо рӯзи қудатои коммунистии 23 сентябри соли 1991 дар Иҷлосияи ғайринавбатии Шӯрои Олӣ, ки бо фишори гирдиҳамоии коммунистон дар Майдони Озодӣ сурат гирифта буд, ҳамон Ваҳҳоб Воҳидов, ки Раҳмон Набиев «сифатҳои некашро» доимо ёд мекарданд, бо беҳтарин таърифу тавсиф яке аз аввалинҳо шуда номзодии Раҳмон Набиевро ба мақоми Раиси Шӯрои Олӣ пешбарӣ намуд. Воқеан кас аз ин гардиши фалак таачҷуб мекунад, ки дар як они воҳид душманон бо ҳам "дӯст" шуданд.

Вале аз сӯи дигар аз ҳамон лаҳза сар карда Раҳмон Набиев бо дӯстоне, ки дар ҳолатҳои душвортарини ҳаёти сиёсиашон бо ишон ҳамроҳ буданд ва он касро дубора ба арсаи сиёсӣ бароварданд ва ҳамчун номзоди худ дар интихоботи Раиси Ҷумҳур пешниҳод карданд, душман гардид. Воачабо!

Шаби 22-юми сентябри соли 1991 чехраи дасисагар ва фитнаандози машҳур, ба истилоҳи Иброҳим Усмонов "гӯлаҳи"-и ҳақиқӣ - Атахон Сайфуллоев, раиси Кумитаи радио ва телевизион, баъд аз барномаи "Ахбор" дар телевизион мисли чуғзе, ки ҳамеша хабари бадбахтию хонавайрониро меорад, пайдо гардид.

Хонандаи гиромии шояд аз овардани ғн сифатҳои паст нисбат ба ин фард дар таачҷуб афтад, вале банда бо тамоми масъулият ба зоти ақдаси Илоҳӣ ва дар пешгоҳи меҳроби муқаддаси таъриху миллат ва хуни поки ҳазорон шаҳиди гулгункафан шаҳодат медиҳам, ки маҳз ҳамин Атахон Сайфуллоев яке аз сабабгори асосии тамоми фоҷиаҳои минбаъдаи кишвари азизамон мебошад.

Садои гиряолуди мунофиқона, тафсири таҳрикомези ҳодисаи гирифтани мучассамаи Ленин як қисми зиёди мардумро ба ҳаяҷон ва гиря овард, Тоҷикистонро ба дӯстон ва душманони Ленин тақсим кард. Чанде нагузашт, ки ин амали ифвогаронаи ӯ боиси барпо шудани фитнаҳои бузург ва ҳатто ҷанги шаҳрвандӣ гардид.

Ёд дорам, ки субҳи 23-юми сентябри соли 1991, дӯсти наздикам, намояндаи мардумӣ аз ноҳияи Кофарниҳон Қурбоналӣ Азимов, ки ҳатто як шахси Худотарсу рӯзадор буд, пас аз салому - алейк дар даромадгоҳи бинои Шӯрои Олӣ бо чеҳраи мотамзада ва чашмони аз гиря сурхшуда бо овози ҳазин ба ман чунин гуфт:

- Қозибово! Ҳамин ҳайкали Ленин кида халал мерасонд, нони кира нимта карда буд. Бовар кнен, духтарчаи ҳафтсолаам ҳамин шаб ай телевизион дида талх гирён шуд...

Ҳамон рӯз, пагоҳи 23.09.1991, ман барои кор ба Идора раҳсипор будам. Ҳангоме, ки аз назди бинои Шӯрои Олӣ мегузаштем таҷаммуи одамони шинос, аз ҷумла депутатҳоро дар он ҷо дидам. Аз рафтани ба Қозийёт мунсариф шуда ба Шӯрои Олӣ баргаштам Дар даромадгоҳи бинои Шӯрои Олӣ якчанд нафар намояндагони мардумӣ аз ноҳияи Кофарниҳон - Маҳмурод Каримов, Қурбоналӣ Азимов ва Маҳмадӣ Муродалиевро дидам.

Маҳмурод Каримов гуфтанд: - Ҳозир ҷаласаи Президиуми Шӯрои Олӣ бо ташаббус ва сардории Кенҷаев, Воҳидов, Шабдолов давом дорад. Тамоми шаб коммунистҳо кор карданд бо вертолётҳо /ҷарҳболҳо/ депутатҳои роҳи дурро ҷамъ оварданд, мехоҳанд Қадриддин Аслоновро аз кор бигиранд. Ба ҷояш Раҳмон Набиевро интихоб кунанд. Шумо як кор кунед, ки Раҳмон Набиев розӣ нашаванд. Ба қарибӣ интихоботи президенти бе ин ҳам мегузаранд. Агар ба ҷои Қадриддин Аслонов Раиси Шӯрои Олӣ шаванд, фитнаи калон мехезад, мардуми кӯҳистон саҳт меранҷанд...

Дар ҳақиқат гуфтаҳои бародар Маҳмурод Каримов дуруст баромад. Аз ин иштибоҳ як фитна не, балки сад фитна хест.

Дар толори Шӯрои Олӣ Раҳмон Набиев дар ҷои худ, дар сафи аввал нишаста буданд. Наздашон рафтам, баъд аз салому пурсупос, норозигии худашонро аз қандани мучассамаи Ленин баён карданд.

- Раҳмон Набиевич! Ман ҳам ба гирифтани мучассама розӣ набудам. Аммо кори шудагӣ шуд. Ҳоло гӯед, ки ин ҷо чӣ мегузарад? Шунидам, ки коммунистҳо Шуморо ба ҷои Аслонов Раиси Шӯрои Олӣ интихоб карданианд. Илтимос ба ин фитна розӣ нашавед. Бе ин ҳам Шумо баъд аз як моҳ бо ҳафтод фоизи овозҳо Раиси "Ҷумҳур интихоб хоҳед шуд. Илтиҷо мекунам, ин мансабро ҳамчун трамплин (зинапоя) истифода нақунед. Коммунистҳо ҷорай дигар надоранд, зеро имрӯз лидери ягона ҳам надоранд ва дар ин як моҳи то интихобот лидер тайёр карда наметавонанд, хоҳ - нохоҳ маҷбуранд ба Шумо овоз диҳанд, - гуфтам ман.

Раҳмон Набиев бо ҷуссаи бузургашон ба ҷониби ман баргаштанд, вале ба замин нигоҳ карда мисли хичолаткашидае изҳор намуданд:

-Ҳочӣ Акбар! Ман розӣ нашудам. Шаб Ваҳҳоб Воҳидов, Шарофат Усмонова ба хона омада буданд. Ҳамин пешниҳода карданд, лекин ман розӣ нашудам. Мумкин Сафаралиро (Кенҷаев) пешниҳод кунанд.

- Аз Шумо бисёр илтимос хоҳиш дорам, як кори хайр кунед, кӯшиш кунед, ки Аслоновро аз назифааш нагиранд. Фитна зиёд мешавад. Ду рӯз пеш мардуми бисёре дар Майдон қасам хурданд, ки "ичозат намедиханд ба пои Аслонов хоре халад".

- Наметавонам, коммунистҳо саҳт хафа шудагӣ, Партияро манъ кардааст, идораҳояшонро бастааст, моликиятшонро давлатӣ кардааст, ҳеч мумкин нест, наметавонам.

- Хуб, агар имкони нигоҳ доштани Аслонов набошад ва коммунистҳо бихоҳанд, ки ҳатман ягон нафари худашон Раиси Шӯрои Олӣ шавад, пас, бигузор аз ҳамон Қаротегин ягон касро пешбарӣ кунанд. Масалан, Одил Бердиевро.

- Як бо Сафаралӣ ва дигар рафиқон маслиҳат кунед.

Бо С.Кенҷаев дар роҳрави бинои Шӯрои Олӣ танҳо саломуалейк кардему халос. Аз вачоҳаташ маълум буд, ки ҳатто бештар аз вафоти падараш барои сарнагун шудани мучассамаи Ленин мотам гирифтааст. Бо ман ҳатто рағбати сӯҳбат карданро надошт. Бо шитоб, ба сӯи Майдон, ба назди гирдиҳамомадагон рафт. Хулоса, натавонистам бо ӯ сӯҳбат кунам.

Ҷӯрабек Муродовро пайдо кардам ва аз ӯ хоҳиш намудам, ки масъаларо ба зуди ба С.Кенҷаев бифаҳмонад, ки ҳаргиз ба ҷои Қ.Аслонов Раиси Шӯрои Олӣ нашавад...

Билохира бо фишору таҳдидҳои зиёд номенклатураи коммунистӣ Қ.Аслоновро маҷбур карданд то худаш истеъфо диҳад.

Ҳангоми пешбарии номзадҳо ба вазифаи Раиси Шӯрои Олӣ, аввалин шуда Додситони Кулли кишвар Нурулло Ҳувайдуллоев Раҳмон Набиевро ба он мақом пешниҳод кард. Фавран баъд аз он кас, ба гумонам, тибқи маслиҳати қаблӣ, ки мабодо депутатҳо ягон шахси дигарро низ пешниҳод кунанд, В.Воҳидов намояндагони митинги коммунистиро, ки ғайриқонунӣ ба чаласаи Шӯрои Олӣ даромада дар роҳравҳои толор рост истода буданд, тела дода худро бо суръат ба минбар расонд. Ӯ бо таърифу тавсифҳои зиёд Р.Набиевро ба осмони ҳафтум бароварда аз депутатҳо хоҳиш намуд, ки ба Р.Набиев овоз диҳанд.

Субҳоналлоҳ! Дирӯз сояи Р.Набиевро аз девор метарошид, аз салом кардан бо ӯ ҳазар дошт, аммо имрӯз дар васфи ӯ ҳамду сано мехонд ва ба олитарин мансаби мамлакат пешбарӣ мекард.

Баъди ин ҳодисаҳои нангин ва фитнаангез банда ошкоро аз гурӯҳи тарафдорони Р.Набиев хориҷ шудам. Гарчанде, ки баъд аз он ҳам Р.Набиев ва тарафдоронаш ҳамачониба мекӯшиданд, ки бо ман наздик шаванд ва дар корхояшон машварат пурсанд, аммо ман дар воқеъ дигар аз Набиев на ошкоро ва на пинҳонӣ пуштибонӣ намекардам.

Бармегардем ба сӯҳбати се нафари мо дар Идораи Қозиёт. Ин сӯҳбат натиҷаи мушаххасе надод. Зеро ҳар ду - ҳам Кенчаев ва ҳам Дӯстов мехостанд, ки Ноиби Раиси Ҷумҳур шаванд. Аммо мансаби "Ноиби Раиси Ҷумҳур" якто буд. Баъд аз сарфи наҳор ҳар сеямон ба Маҷлисоҳои Шӯрои Олӣ баргаштем.

Бояд зикр шавад, ки бахшҳое аз ин сӯҳбатро Нарзул о Дӯстов ҳамроҳ бо обуранг ва дуруғу бӯхтонҳои ба ҳудаш хос дар "китоби"-и машхураш, яъне дар ҳамон "Заҳм бар ҷисми Ватан", дар саҳифаҳои 129-130 ёдоварӣ намудааст.

Дар охири рӯз бо Р.Набиев мулоқот намуда гуфтам:

- Мо сӯҳбат кардем, ин ду нафар ҳардуяшон мехоҳанд "Ноиби Раиси Ҷумҳур" бошанд. Дигар худатон медонед. Ба фикри ман Кенчаев муносибтар аст.

- Хайр майлаш, ташаккур. Ягон қарорба меоем - ҷавоб доданд, Р.Набиев.

Рӯзи дигар эълон гардид, ки Н.Дӯстов ба ҳайси Ноиби Раиси Ҷумҳур дар интихобот аз ҷониби Р.Набиев пешниҳод шудааст.

Аз он ки натавонистам пеши роҳи иштибоҳи навбатии Р.Набиевро бигирам, то имрӯз афсӯс мехӯрам. Росташ, коре дар он лаҳзаҳо аз дасти мо намеомад. Аммо ба ҳар ҳол худро сарзаниш карда пушаймонӣ мехӯрам. Ин тасмими ғалати Р.Набиев ҷӣ натиҷаҳое ба бор овард, имрӯз ба аксарият маълум шуд.

Аз он таърих ба баъд раҳна дар ҷомии Тоҷикистон рӯз ба рӯз бузург шуд ва вусъат пайдо кард. Маъракаи интихоботи Раиси Ҷумҳур ин раванди нобасомонро тезонд.

Баъд аз пирӯзии Р.Набиев дар интихобот ва "ба гузашта салавот" эълон намудани ишон ташкили ҳукумати оянда шуруъ шуд.

Бо вучуди ҳушдорҳои бешумор дар хусуси он, ки мувозинати намоҷандагии манотиқ дар идораи кишвар бояд ҳифз шавад, ситоди интихоботи Р.Набиев таҷрибаи таърихӣ ва машваратҳои холисонаро ба инобат нагирифта, бидуни андеша С.Кенчаевро ба мақоми Раиси Шӯрои Олӣ пешбарӣ намуд.

Сиёсати нодуруст ва худхоҳонаи Р.Набиев ва С.Кенчаев дар интихобот ва ҷобачогузориҳои кадрҳо ва ҳисси интиқомҷӯӣ бар алайҳи муҳолифини

интихоботии худ, номенклатураи ҳизбию давлатии манотиқи Қаротегину Бадахшонро ба таҳлука андохт. Ҳамчунин зиндонӣ намудани шаҳрдори Душанбе Мақсуд Икромов, ба маҳкама кашидани аъзоёни раёсати Ҳизби Наҳзати Исломи - Қорӣ Муҳаммадҷон, Эшони Қиёмиддини Ғозӣ ва дигарон фаълони ҳизбу созмонҳои мардумиро низ ба ташвиш овард.

Дар ин ҷо лозим медонам ба таърихи пурпечухами на чандон дур, вале дар сарнавишти миллату кишвар муҳим, рӯчӯ намуда, ҳақиқатро дар мавриди гирдиҳамоиҳои Майдонҳои Шаҳидон ва Озодӣ, ба вижа:

- коргардонҳои ҳақиқии онҳо;

- сабаби ташкили ин гирдиҳамоиҳо;

- ҳадафҳои шуми коргардонҳо аз ин гирдиҳамоиҳо, ки ба инҷониб маълум аст ва ё шояд будам, бигӯям.

Охирҳои моҳи март соли 1992 буд. Шабе, ки муҳокимаи вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии М.Навҷунов дар ҷаласаи Раёсати Шӯрои Олиро ба воситаи телевизион намоиш доданд, ман бо як ҳайати баландмақома аз Арабистони Саудӣ, ки меҳмони Идораи Қозийёт буданд, дар ифтори расмӣ ҳузур доштам ва аз ин рӯ қисмати аввали ин намоиши телевизиониро надидам. Аммо тафсилоти онро ба ман расонданд.

Тибқи барнома, фардои он рӯз, тахминан соатҳои ёздаҳ бо меҳмонҳо ба Фурудгоҳ рафтем. Мебоист ҳамагӣ ба шаҳри Тошканд парвоз мекардем.

Пеш аз парвоз, ба воситаи телефони ҳукумати аз толори депутатии Фурудгоҳ ба С.Кенчаев занг зада гуфтам

-Ин чӣ кори кардагитон? Чаро барои худ дарди сар эҷод кардед? Ин масъаларо бояд Сарвазир муҳокима мекард, на Шумо.

Вай дар ҷавоб ин мисраъро бароям хонд:

- "Эй хок дар он сар, ки дар он, дарди саре нест" ..

Аз ҷавобаш чунин эҳсос намудам, ки аз кори кардааш пушаймон аст.

Мо дар ҳавопаймои ЯК-40 парвоз кардем. Ин сафари мо худ як қиссаи ҷолибе ҳаст, ки мехоҳам як лаҳзаи онро хидмати хонандагони азиз таъриф намоям.

Дар ҷумлаи мусофироне, ки дар ин парвоз ҳамроҳи мо буданд, Раиси Ҷамъияти дӯстӣ бо кишварҳои хориҷӣ хонум Майсара Калонова ҳам ҳузур доштанд. Ҳангоми фуруд омадани ҳавопаймо дар Фурудгоҳи Тошканд чархи зерӣ қаноти ростии ҳавопаймо шикаст. Ҳанопаймо бо сурати баланд аз хати парвоз берун шуда бо қаноти ростии худ ба замин расида муддате ҳаракат намуд ва дар ҳолати нимчаппа бо қаноти шикаста, ки аз он сӯзишворӣ мерехт, билохира таваққуф кард. Мусофирон

ҳама дар ҳолати тарсу изтироб Худоро ба ёд оварда ба илтиҷою зори даромаданд. Хушбахтона, он рӯз рӯзи борони буд ва борони майда меборид. Агар борон набудӣ на замин тар нашудӣ, оташгирӣ ва инфичори ҳанопаймо аниқ будӣ.

Халабонҳо (лётчикҳо) дари эҳтиёти ва ақибӣ ҳавопайморо кушода дастур доданд, ки ҳарчи саретар мусофирон аз ҳавопаймо хориҷ шаванд. Дари ақиб дуруст боз нашуд ва аксарияти мусофирҳо аз дари эҳтиётӣ худашонро ба замин ҳаво доданд. Аз ҷумла банда, меҳмонони хориҷӣ, хонум Майсара Калонова низ аз ҳамин дар, ки баландиаш тақрибан дуним метр буд, худро ба замин партофтем.

Мо муддати се рӯз дар Тошканд якҷо бо меҳмонон будем ва баъд аз гусели онҳо ба Душанбе бозгаштем. Дар Фурудгоҳи Душанбе пешвозгирандагони мо гуфтанд, ки дар назди Қасри Раиси Ҷумҳур гирдиҳамой сар шудааст.

Рӯзи дигар, ба сари кор, ба Идораи Қозийёт омадам. Аз ҳамон рӯз сар карда мардуми зиёде ҳам аз ҷониби С.Кенчаев ва ҳам аз ҷониби Майдони Шаҳидон наздам меомаданд. Ҷонибдорони С.Кенчаев ва ҳамчунин худаш хоҳиш мекарданд, ки аз мардуми Майдони Шаҳидон даъват кунам, то ки Майдонро тарк кунанд.

Баръакси инҳо намояндагони оппозисия, аз ҷумла Шодмони Юсуф, Давлати Усмон ва дигарон хоҳиш мекарданд, ки ба онҳо ҳамроҳ шавам ва аз онҳо пуштибонӣ намоям. Аммо барои ман ҳарду тараф ҳам дӯст буданд, аз ин рӯ наметавонистам яке аз онҳоро ҷонибдорӣ намоям.

Дар авоили моҳи апрел, баъди чанд рӯзи гирдиҳамой, рӯзе як нафар марди миёнсоли сиёҳчатоб, чакмани сиёҳпӯш, ки дар сар телпаки кӯҳнаи дар зери борон таршуда дошт, ба ҳайси намояндаи Майдони Шаҳидон ворида утоқи кориам шуд. Ин шахсро бори аввал мидидам. Ӯ бидуни саломуалейк аз ҳамон дами дар афзуд:

- Гуфтанд, ки палаткаҳоро ай Идораи Қозийёт биёр /манзураш хаймаҳоро/.

- Кӣ гуфт?

- Калонҳо.

- Кистанд калонҳоят, номашон чист?

- Лозим боша мефаҳмӣ, - дағалона гуфт он шахс.

Аз ин суолу ҷавоб ва муомилаи дурушт димоғам сӯхт ва хеле нороҳат шуда гуфтам;

- Худат ҳам аблаҳ будию калонҳоят ҳам... Ман аз ҳеч кас қарздор нестам. Ҳеч хел хайма ба касе намедиҳам. Рав аз ин чо...

Дертар бо гузашти воқеаҳо, вақте ки ин шахс бо ман аз наздик шинос шуд, аз ҷумлаи мухлисони ҳақиқии банда гардид. Ва ҳангоми юриши С.Кенчаев ва Рустами Абдурахим ба Душанбе дар рӯзи 24-уми октябри соли 1992 ҷоми шаҳодатро нӯшид исмаш Саидмурод буд.

Лозим ба ёдоварист, ки рӯзҳои авали гирдиҳамоӣ дар Майдони Шаҳидон ҷавонони бадахшӣ шабҳо майдондорӣ мекарданд. Азбаски шабҳо ҳаво хунук буд ва он рӯзҳо қариб ҳамеша борон меборид, онҳо чархҳои кӯҳнаи мошину автобусҳоро оташ зада гулхан меафрӯхтанд ва худро дар атрофаш гарм мекарданд. Ин чархҳо ҳангоми сӯхтан аз худ бӯи ғализ ва гази захролуд хориҷ менамуданд. Дар натиҷа чанд нафар захролуд шуда ба бемористон бистарӣ шуданд ва ҳатто яке аз онҳо шаҳид шуд. Баъд аз ин фочиа ҷавонони бадахшӣ аз раҳбарони Майдон қотельона талаб карданд, ки барои шабҳо дар Майдон мондани онҳо шароитро муҳайё созанд ва хусусан хайма биёваранд, вагарна онҳо дигар шабҳо намеистанд.

Ин талаби қотельона ё ультиматуми ҷавонон раҳбарони Майдонро ба ташвиш овард ва онҳо дар ҷаласаи худ қарор карданд, ки ба ҳар роҳе ки набошад ҳатто ба зӯр бошад ҳам, хаймаҳоро аз Қозийёт биёваранд.

Ҷузъиёти ин мавзӯро бародари мӯхтарам Худойбердӣ Холиқназаров, ки дар он замон ба унвони раҳбари Ҷамъияти Носири Хусрав узви раёсати гирдиҳамоии Майдони Шаҳидон буданд, дар яке аз шабнишиниҳо дар Техрон, ки дар он ҳар кас хотиротеро доир ба он рӯзҳои гирдиҳамоиҳо, иллатҳои баргузори онҳо ва ғайра ба ёд меовард, ҳикоя карданд.

Дар ин миён боз чанд ҳайати дигар ба Идораи Қозийёт омаданд ва кӯшиш карданд, ки моро мӯътақид созанд, то ба Майдони Шаҳидон би-пайвандем. Ҳамаи ин даъватҳоро рад намудам. Тахминан баъд аз даҳ рӯзи шурӯби гирдиҳамоӣ Домулло Сайд Абдуллоҳи Нурӣ бо чанд нафар раҳбарони Майдони Шаҳидон ба Идораи Қозийёт омаданд.

Домулло бо лаҳни ниҳоят мулоим ҳамчун хоҳиши бародарона гуфтанд:

- Қозидомулло! Биёед бо мардум якҷоя бошед. Ин ҳукумат вафо надорад. Агар имрӯз ин парлумон пароканда нашавад, фардо ба сари ҳамамон бало меорад. Алайҳи Эшони Қиёмиддин, Қори Муҳаммадҷон парвандаи ҷиной кушоданд. Фардо навбати мову Шумо ҳам мерасад. Ман боз даъват мекунам, ки бо мардум бошед... Агар худатон намехоҳед дар

гирдиҳамой иштирок кунед, лоақал ба мардуми зери боронмонда, мӯйсафедон раҳм карда хаймаҳоро ба мо диҳед.

Ман дар ҷавоб ба Домулло гуфтам:

- Домулло ! Худи Шумо нағз медонед, ки Идораи Қозиёт муассисаи сиёсӣ нест. Аз ин рӯ ман наметавонам дар гирдиҳамойи сиёсӣ ширкат намоям ва ё онро ошкоро пуштибонӣ кунам. Зеро Идораи мо дар бисёр масъалаҳо ва хусусан дар кори фиристодани ҳоҷиҳо ба ҳаҷ, даъвати меҳмонҳои хориҷӣ, фиристодани толибилмон ба Донишгоҳҳои хориҷ аз кишвар, ба қайдгирии масҷиду мадрасаҳо ва ғайра ба ҳамкориҳои ҳукумат эҳтиёҷ дорад. Илова бар ин Сафаралӣ Кенчаев бо мо нонхӯру намакхӯр аст. Хоҳиш мекунам Шумо маро дуруст фаҳмед. Аз ин рӯ хаймаҳоро дода наметавонем.

Домулло Сайд Абдуллои Нурӣ бо тариқи ҳазломез гуфтанд:

- Агар бо ихтиёри худ надихед, ба зӯрӣ мегирем.

Ин ҳазле буд, ки ҳама аз он хандидем.

Бародари бузурги банда - Домулло Нуриддин низ ба тариқи ҳазл ҷавоб доданд, ки агар шабона омада хаймаҳоро хилват бибаранд, хуб мешуд. Бо ҳамин Қозидомулло аз масъулият халос мешуданд. Билохира ман ҳам ба эҳтироме, ки нисбат ба Домулло Нурӣ доштам, ба ин пешниҳодҳо розӣ шудам. Ва ҳамин тавр ҳам шуд. Худи ҳамон шаб як гурӯҳ аз ҷавонони Майдони Шаҳидон омада хаймаҳоро бурданд.

Иттифоқан ҳамон шаб С.Кенчаев моро ба манзилаш ба меҳмонӣ даъват карда буд. Ман бо бародари бузургам, ки зикрашон гузашт, ба манзилаш рафтем. Вақте ки мо аз дар ворид шудем, дар хонаи С.Кенчаев якчанд меҳмон нишаста буданд. Депутати Шӯрои Олӣ, сардори Управленияи ГАИ Ҷумҳурӣ Ҳабиб Сангинов низ дар байни онҳо буд. Баъди саломуалейк меҳмонҳо Худоҳофизӣ карда рафтанд.

Ҳангоми сӯҳбат С.Кенчаев гила намуда гуфт:

- Як бор ҳам ба хоҳири дӯстӣ шуда ошкоро аз мо ҷонибдорӣ накардед. Бисёре аз аҳли Майдон сокинони атрофи Душанбе ва ноҳияи Кофарниҳон мебошанд. Агар Шумо ба воситаи радиою телевизион аз онҳо даъват кунед, гапи Шуморо мегиранд ва Майдонро тарк мекунанд. Медонам ҳарчанд худатон иштирок намекунед, локин муқобил ҳам нестед. Ҳамаи бародаротон, хешу таборатон дар гирдиҳамой иштирок доранд. Ман ҳамаша медонам, дар Майдон одамо дорам.

Дар ҳамин мавзӯ сӯҳбат доштем, ки занги телефони шахрӣ баланд шуд. С.Кенчаев гӯшаки телефонро бардошта мудард ва баъд ба шахси телефонкунанда мурочиат намуд:

- Аз сар бигӯ, дуруст шунида нашуд.

Ва ҳамон лаҳза тугмаи баландгуйи телефонро пахш кард, то ки мо ҳам аз хабар огоҳ шавем. Садои шинос ба гуш расид. Овози Мулломушовир - Эшони Садриддин буд, ки мегуфт:

- Ҳозиракак палаткаҳо /хаймаҳо/-ро бо фармони Қозӣ аз Қозийёт ба Майдон оварда истодаанд.

С.Кенчаев: - Не – е ! Шояд Қозӣ хабар надорад? Мумкин напурсида дуздида бурданд?!

Садриддин: - Не, бе фармони Қозӣ ҳеҷ кор намекунад. Ба вай бовар накунад.

С.Кенчаев ташаккур баён карда иртиботро қатъ намуд ва ба мо рӯй оварда гуфт:

- Ба ин чӣ мегӯед?

- Хабаркаши зур доштед, саги буйгир барин дар соати ёздаҳи шаб атрофи Қозийётро посбонӣ карда истодааст. Акнун маълум шуд барои чӣ ба вай мансаби мушовири динии Раиси Ҷумҳурро додаед - гуфтам ман.

- Шумо гумон накунад, ки ҳамаи муллоҳо одамҳои Шумо ҳастанд. Дар байни муллоҳо агентҳои мо ҳам зиёд аст. Ҳар коре, ки кунад, мефаҳмам.

Дар идомаи сӯҳбат С.Кенчаев бисёр исрор варзид, ки тавассути телевизион мардумро даъват намоям, ки Майдонро тарк кунанд. Табиист, ки ман ин хоҳиши ӯро наметавонистам иҷро кунам. Ба ӯ ошкоро гуфтам:

- Дар Майдон гапи маро намегиранд. Ташкилдихандагони ин Майдон барои барканории Аслонов ва таҳқири Навҷувонов, ки бо дасти Шумо суратирифтааст, бисёр хашмгин шуда ба номус омадаанд. Ман ҳам муътақидам, ки Аслоновро ноҳақ аз вазифа барканор карданд. Шумо ва Раҳмон Набиев аз дӯстони мо будед, ҳамфикри мо будед, аммо ҳам он рӯз бо коммунистҳо забон як карда ба ин хатои бузург ва ғалати маҳз роҳ додед ва бо ин амалатон дӯстонро аз худ дур кардед. Дигар ман ошкор аз Шумо ҷонибдорӣ карда пеши роҳи мардуми Майдонро гирифта наметавонам. Агар як калима ба тарафдории Шумо бигӯям, онҳо муқобили худам мешаванд. Ман наметавонам мардумро муқобили худам кунам. Ва илло дигар кор карданам душвор мешавад. Бовар накунад, ки баъди аз кор рафтани ман аз мансаб гирифтани Шумо ҳеҷ мушкиле надорад. Пушти ин гирдиҳамой номенклатураи коммунистии минтақаҳои Ба-

дахшону Қаротегин истодаанд. Онҳо ҳастанд, ки ба раисони колхозу директорони совхозҳо дастур доданд, то мардумро бо мошину хӯрока таъмин кунанд. Наход Шумо гумон доштабошед, ки ташкили ин маъракаи бузурги сиёсӣ ва фароҳам овардани ин ҳама имконот барои таъмини шабонарӯзии даҳҳо ҳазор одам, кори дасти Наҳзати Исломи ва дигар аҳзоби навтаъсис бошад?! Худ нағз медонед, ки онҳо ханӯз имконоти зиёди моддӣ надоранд ва аз ӯҳдаи ташкили ин чунин кор намебароянд. Масъаларо содда напиндоред ва корро саҳл нагиред.

- Натарсед. Мо медонем, ки аксари Майдон тарафдорони Шумо ҳастанд, аз шахр ва атрофи Душанбе, Кофарниҳону ноҳияи Ленин омадаанд. Шумо одамони худатонро аз Майдон бароред, боқимонда - помирихову қаротегинихоро мо дар як шаб бо қувва ва истифодаи водомёт зада пеш мекунем, нобуд мекунем - посух дод С. Кенчаев.

- Дар ҳаққи мардум ин гуна нақшаҳои бад нақашеду биеед беҳтараш ман мулоқотатонро бо Домулло Абдуллоҳи Нурӣ ташкил диҳам. Шояд бо ишон ба ягон хулоса ё қароре бирасед.

- Хоп, майлаш, - гуфт.

Мо на мисли ҳамеша, балки бо сардӣ хайрухуш кардем.

Ду рӯз пас аз ин меҳмонӣ мулоқоти пинҳонии Домулло Абдуллои Нурӣ бо С. Кенчаев дар утоқи кории Раиси Кумитаи дин дар назди Девони Вазирони Ҷумҳурии Рабиев Ҳабиб Рабиевич баргузор шуд, ки банда низ дар он ҳузур доштам.

Дар ин мулоқоти маҳрамона сӯҳбат байни ду нафар буд. С. Кенчаев аз таърихи муборизаҳояш барои адолат, фošсозии ҷиноятҳои номенклатураи Ҳизби Коммунист, бедории миллат, кӯмак ба муллоҳою эшонҳо ҳикояҳо карда, таъкид намуд, ки дар ҳоли ҳозир ҳам санадҳои зиёде ба муқобили Директори Заводи нуриҳои азотии Ваҳш, гурӯҳи Маҳкамов ва дигар мафияҳо дар даст дорад ва ин санадҳо нишон медиҳанд, ки онҳо миллионҳо суми сарвати халқро ба яғмо бурдаанд. Дар мавзӯи муҳокимаи Навҷувонов гуфт, ки ин кор бо супориши Раҳмон Набиев сурат гирифт. Аммо дар бораи барканории Қадриддин Аслонов изҳор дошт, ки ӯро на ман, балки котибҳои райком ва коммунистҳои ашшадӣ аз кор гирифтанд.

- Ҳоло хоҳиш мекунам, имкон диҳед, ҳамин корҳои хайрро, ки дар нақша дорам, ба охир расонам. Хоҳиш мекунам, митингро қатъ кунед. Монеъ, оромона кор кунем. Мана боз интиҳобот мешавад. Худо хоҳад халқ интиҳоб кунад боз навбати Шумо, - идома дод суҳанашро С. Кенчаев.

Домулло Нурӣ аввал дар ҳаққи Кенчаев суҳанҳои хуб гуфта ӯро таъриф намуда, фармуданд:

- Мо Шуморо ғоибона бисёр хуб мешиносем. Ҳамчун як шахсияти адолатхоху ватанпарвар ва муқобили мафияю бедодӣ машхур ҳастед. Мо аз Шумо умедҳои калон доштаем ва дорем. Бовар кунед, чӣ хеле ки Раҳмон Набиев Шуморо дар масъалаи Навҷувонов фурухт, боз дар оянда низ Шуморо фурухта қурбон мекунад. Ҳоло ҳам дер нашудааст, ба тарафи мо гузаред, дар интихоботи оянда ҳамчун лидер /пешво/ пешниҳодатон мекунем. Мана Қозидомулло шоҳид. Ин мардум чанд рӯз дар Майдон зери барфу борон истодаанд, дасти холи баргашта наметавонанд. Зеро Шуморо гунаҳкори асосии аз кор гирифтани Аслонов медонанд. Бо ин амалатон Шумо мардуми Қаротегинро таҳқир кардед. Бо муҳокима кардани Навҷувонов мардуми Бадахшонро ҳам таҳқир намудед. Роҳи ягона ин аст, ки ба назди мардуми Майдон биёед, ба мо бипайвандед, ҳатман Шуморо қабул мекунад. Хубаш фикри бо мо якҷоя шуданро кунед...

Кенчаев дар ҷавоб гуфт:

- Медонам, ки ҳамаи ин раҳбарҳо номарданд, ба аҳдашон намеистанд, ҷояш ояд мефурушанд, вале ман номардӣ намекунам.

Як рӯз пеш аз оғози Иҷлосияи Шӯрои Олӣ Раҳмон Набиев маро ба ҳузурӣ хеш даъват карданд. Дар рӯи ҳавлии Қасри Раёсати Ҷумҳурии бандаро Ҳабибулло Саидмуродов - муовини Нахуствазир пешвоз гирифтанд. Вақте ки мехостем, аз пиллаҳо ба табақаи дуввум боло шавем, дар роҳрав С.Кенчаевро вохӯрдём. Баъди аҳволпурсӣ Кенчаев ба назари суол ба сӯям нигарист. Гуфтам, ки Р. Набиев даъват кардаанд. Мо ҳар се ба сӯи утоқи кории Раиси Ҷумҳур равон шудем.

Ҳангоме ки ба қабулгоҳ ворид шудем Ҳ.Саидмуродов ба С.Кенчаев рӯй оварда гуфтанд:

- Шояд Раис бихоҳанд, ки бо Қозидомулло танҳо ба танҳо сӯхбат кунанд.

С. Кенчаев бо як норухатӣ ба сӯи мо нигоҳ карда китф дарҳам кашид.

Ман танҳо ба утоқи кории Раҳмон Набиев ворид шудам. Раиси Ҷумҳур ҳолати ночуре дошт, дар утоқаш бо либоси гарм – плащ - пальто ва шарф худро печонида нишаста буд. Хеле гарму ҷӯшон пурсупос карда дарҳол аз бемори шикоят намуданд. Аммо ин ҳама як муқаддима буд. Ниҳоят ба ман рӯй оварда гуфтанд:

- Чӣ кор кунем? Вазъият вайрон, Фардо Сессия мешавад. Ин Сафаралий корҳоя хароб кард. Маслиҳат накарда аз пеши худаш ҳамин фитнаро хезонд. Дигар ин мардум то аз кор нагирандаш аз Майдон намераванд.

Шумо як бор қатиш сӯҳбат мекардед! Гапи Шуморо мегирад. Агар розӣ шавад, ҳар кучо, ки хоҳад, сафир карда фиристонем. Дигар роҳаш нест.

- Аввалаш ин ки гапи маро намегирад. Сониян, чаро сафир?! Намешавад, ки ягон кори муносибтар, масалан, раиси КҶБ таъинаш кунед, шояд розӣ шавад. Охир то кай ин Идораи муҳими давлатӣ дар дасти намояндаи Русия мемонад. Мо дигар давлати мустақил ҳастем. Гапи амниятанро бояд худамон хӯрем.

Ин пешниҳоди ман тасодуфӣ набуд. Бо вучуди эълони истиқлолияти Ҷумҳурии КҶБ-и Тоҷикистон, ин аркони муҳими давлатӣ, ханӯз аз сӯи намояндагони Русия Идора мешуд. Аз дидгоҳи банда барои як кишвари мустақил ин чиз қобили таҳаммул набуд. Ман масъалаи мазкурро аз аввалин рӯзҳои истиқлолият дар сӯҳбатҳо ва навиштаҳои худ борҳо матраҳ карда будам, ки мусоҳибаи банда дар рӯзномаи "Ҷумҳурият" дар таърихи 11 феввали соли 1992 намунаи он аст.

- Не, намешавад. Гуфта будам - ку. Ин одам тез, бисёр сабук, ин корба намешавад. Ман медонам, гапи Шуморо мегирад, хешатон-ку? Як кор кунед.

Бо ҳамин суҳанҳо Набиев аз ҷо баланд шуда бо инчониб хайрухуш карданд.

Дар Қабулгоҳ С.Кенчаев мунтазир нишаста буд. Якҷоя берун шудем. Дар роҳрав ба ӯ гуфтам, ки сӯҳбат дар бораи Шумо буд ва агар хоҳед дар дафтари кориатон гуфтугӯ мекунем.

- Кабинети маро гӯш мекунанд. Ягон ҷои дигар равам,- посух дод С.Кенчаев.

- Биёед ба кабинети Ҷабиб Рабиев равам - гуфтам.

Ман пеш аз С.Кенчаев ба утоқи кори Ҷ.Рабиев омадам. Зеро банда ин шахси наҷибро бисёр эҳтиром менамудам ва бо ишон робитаҳои дӯстона доштам ва дорам.

Ба Ҷабиб Рабиев гуфтам, ки ҳозир Кенчаев бояд биёяд, Шумо аз роҳрав он касро гирифта биёред.

Дар утоқи кори Ҷ.Рабиев ҳамон ҷое, ки бо Домулло Нури мулоқот сурат гирифта буд, тафсилоти сӯҳбат бо Набиевро барои С.Кенчаев гуфтам:

- Шуморо аз вазифаатон гирифтанианд. Аз ман хоҳиш намуданд, ки бо Шумо сӯҳбат кунам ва Шуморо розӣ созам, ки ба ҳайси сафир ба ягон кишвари хориҷӣ равед. Хулоса, мехоҳанд, ки аз Тоҷикистон хориҷ шавед. Нагуфта будам, ки инҳо ба Шумо вафо намекунанд? Ба фикрам, дар ташкили Майдони Шаҳидон худи Набиев даст дорад. Бубинед, ягон шиор, ягон талаб зидди ӯ нест. Илова бар ин баъзе дӯстони наздик ва нонхӯру

намакхӯрҳои Р.Набиев мисли Усмон Ҳасанов собиқ котиби якуми горкоми Кофарниҳон доимо дар Майдони Шаҳидон буда бо раҳбарони гирдиҳамоӣ ҳамсӯҳбату ҳамтабақ мебошанд.

Бо шунидани ин ҳақиқати талх С. Кенчаев аз дарду алам печутоб хурда, як бора аз ҷояш хест ва Р. Набиевро бо қабехтарин алфоз, ки дар ин ҷо овардани онҳо аз рӯи одоб нест, дашном дода, дар ниҳояти асабоният аз як гӯша ба гӯшаи дигари утоқ қадам мезад.

- Хайр, мебинем кӣ ғолиб мешавад. Худо ҳаст-ку!

- Ин ҳақорату таҳдидҳо ғоида надорад. Ҳоло ҳам дер нашудааст. Биёед ба Майдон равед ва ҳақиқатро ба мардум гӯед, аз Набиев даст кашед, бовар дорам, мардум Шуморо қабул мекунад. Домулло Нури ҳам ба худатон ваъда дода буданд.

- Не, ман ин корро карда наметавонам. Бовар кунед, мекушанд маро.

Ин суҳанон охири ҷавоби С.Кенчаев ба ман буд.

Рӯзи дигар бояд Иҷдосияи Шӯрои Олӣ шурӯъ ба кор мекард. Ҳамон рӯз соатҳои нӯҳ ба толори Шӯрои Олӣ омадам. Намояндагони мардум ҳама ҳузур доштанд. То саршавии Иҷдосия камтар аз як соат монда буд. Ҳамин вақт намояндаи мардумӣ Саидшариф Шарифов - раиси Комитроияи ноҳияи Мастҷоҳ ба наздам омада маро ба сӯҳбати хосса даъват намуданд.

Якҷоя дари яке аз утоқҳои роҳраворо, ки ба сӯи толори Маҷлисоҳ мебард, боз кардем. Дар утоқи кӯчак се адад монитор насб шуда буд, ки дар экрани онҳо, тамомии толор ва агрофи он чун кафи даст менамуд. С.Шарифов изҳор доштанд: -Ба фикрам, сағераро аз кор мегиранд. Дишаб ҳамаи депутатҳои вилояти Ленинободро ҷамъ карданд. Гуфтанд, ки агар Кенчаевро нагирем, вазъият ором намешавад. Шояд ҳуди Набиев ҳаминро мехоҳад. Сағера ҳайф шуд. Як кор карда ёрдам кардан дар-кор.

-Агар ба депутатҳои вилояти Ленинобод ҳам ин фармонро дода бошанд, дигар ҳеч кор карда наметавонем. Депутатҳои вилояти Бадахшон, водии Қаротегину Қурғонтеппа, албатта, муқобилаш ҳастанд. Эҳтимол Набиев ҳамин хел супоришро ба депутатҳои вилояти Кӯлоб ҳам дода бошад. Онҳо ҳатман гапи Набиевро мегиранд. Ба фикрам, ҳеч кор аз дасти ману Шумо намеояд беғоида аст.

Ва мазмуни сӯҳбати дирӯзаи худро бо Р.Набиев ба он кас нақл кардам.

С.Шарифов охи сарде кашида гуфтанд:

- Баччагӣ кард, фиребаш доданд, ҳайф шуд.

Расо соати даҳ Иҷдосияи Шӯрои Олӣ ба кори худ оғоз кард. Дар чойгоҳи Раёсат Р. Набиев наменамуданд. Баробари саршавии чаласа депутат Эмомалӣ Раҳмонов аз ҷояш хеста чунин гуфт:

- Ман пешниҳод мекунам, ки то митингчиҳо аз майдони назди Шӯрои Олӣ нараванд, ба кори Сессия шурӯъ кардан лозим нест. Бас аст, зери фишор кор кардан. Хоҳиш мекунам, ин пешниҳодро ба овоз монед.

С.Кенчаев низ филфавр ин пешниҳодро ба овоз гузошт ва он қабул шуд.

Як гурӯҳ депутатҳоро барои пароканда намудани гирдиҳамоии назди Шӯрои Олӣ вазифадор намуданд. Дар ин гурӯҳ бародар Аслиддини Соҳибназар, Тоҳири Абдучаббор, камина ва боз чанд нафари дигар шомил будем.

Вақте ки аз дари бинои Шӯрои Олӣ берун омадем дар воқеъ дар Майдон як гурӯҳ одамон, ки аксарияташонро ҷавонон ташкил медоданд, ҳалқавор дар як сафи борик давр мезаданд, ки ин худ як сахнаи аҷиб ва барои мо номафҳум буд. Мо ба онҳо мурочиат кардем:

- Нн чӣ кори кардагитон?! Чаро фитнесангезӣ мекунад? Кӣ Шуморо фиристод? Равед аз ин ҷо. Монед Парлумон корашро давом диҳад. Аз сабаби ба ин Майдон омадани Шумо Сессия корашро қатъ кард, Чӣ фоида кардед? Агар намеомадед кор шояд ба манфиати шумоён ҳал мешуд, равед ба Майдони Шаҳидон...

Чанд муддат бархе нахостанд Майдонро тарк кунанд, вале оқибат ғур - ғуркунон бо дили нохоҳам он ҷоро ҳолӣ карданд. Тафсилоти ин воқеаро бародар Аслиддин Соҳибназаров дар китобаш "Субҳи ситоракуш" сафҳаи 277-279 овардааст.

Вақте ки ба толори Шӯрои Олӣ баргаштем, аксарияти депутатҳо пароканда шуда буданд ва ба мо гуфтанд, ки дигар Иҷдосия баргузор намешавад. Ин хабар барои мо ногаҳонӣ ва хеле таачҷубовар буд. Чаро Иҷдосияро қатъ карданд, Майдон, ки ҳолӣ шуда буд? Ба фикри ман ин худ як муаммо ва фитнеснаи пурпечу хама дигар аст. Шояд коргардонҳои ҳақиқии ин муаммо рӯзе аз асрори он парда бардоранд. Таачҷубовар аст, ки китобнависони солҳои охир С.Кенчаев, Н.Дӯстов, Х.Насриддинов, Иброҳим Усмонов ва ғайра, ки даъвои ҳақиқатнигорӣ кардаанд, аз шарҳи ин мавзӯ ҳуддорӣ намудаанд.

Хабари қатъ шудани кори Иҷдосияи Шӯрои Олӣ аҳли Майдони Шаҳидонро ба шӯр овард.

Эҳтимоли ба хушунат ва қорҳои ғайриқонунӣ даст задани мардуми таҳриқшуда ба миён омад. Ин ҳолро дида худи Раҳмон Набиев ба ман занг

заданд ва бисёр хошиш карданд, ки гирдиҳам омадагони Майдонро ором намоям.

Ҳамин тариқ, дар ҳамон рӯз барои аввалин бор ба Майдони Шаҳидон рафта бо мардум сӯҳбат кардам. Аксарияти мардум хушхӯли мекарданд, ки "Қозидомулло ҳам ба Майдон пайваст". Фардои он рӯз рӯзномаҳои озод низ бо унвонҳои барҷаста /титрҳои бузург/ ва бо чунин мазмун хабарҳо чоп карданд.

Аммо ҳақиқат ғайри ин буд. Ман ба Майдони Шаҳидон на барои пайваст шудан ба гирдиҳамой, балки фақат ба хотири ором намудани мардум ва пешгирӣ намудан аз ҳар гуна хушунат ва қонуншиканӣ рафта будам. Мазмуни суҳанрониям аз даъват ба ҳештандорӣ, сабру таҳаммул, ҳалалдор накардани амният, риояи оромӣ ва тартибу интизом иборат буд.

Тахминан ҳудуди ним соат суҳанронӣ кардам. Баъд аз даҳ - понздаҳ дақиқа фаъолони Майдон аз суҳанронии банда чунин бардошт карданд, ки инчониб он чиро, ки онҳо таваққӯъ доштанд ва мехостанд аз забони ман бишнаванд, дар суҳанҳоям намегӯям, яъне шиору даъватҳои мунҳалсозии Парлумон ва истеъфои Кенҷаевро, ки талабҳои асосии аҳли Майдон буд, ба забон намеовардам.

Як моҳ пеш аз ин воқеаҳо ман дар як му-соҳибаи худ назари муҳолифи худро роҷеъ ба мунҳалсозии парламент изҳор намуда будам /Ниг.Чумхурият 11.02.1992/.

Фаъолони Майдон аз чунин мавзегирӣ банда нороҳат шуда дарҳол ба хатчанависӣ шурӯъ карданд. Паси ҳам даҳҳо хатча ба дастам расид, ки мазмуни ҳамашон қариб як буд, фақат агар як хатча каме муаддабона бошад, даҳтои дигараш хатман тақдиромез ва беодобона иншо шуда буд, ки ба ахлоқи исломӣ ва инсонӣ рост намеомад.

Аксарияти хатчаҳо бо ибораҳои "Қозӣ чаро мунофиқӣ мекуни", "Росташиро намегӯӣ", "Тарафи хешатро мегирӣ", "Аз КГБ натарс, аз Худо тарс", "Агар мусулмон бошӣ, ошкоро тарафи мардум шав" ва ғайра шурӯъ мешуд, ки дар поёни бархе аз онҳо алфози носазо ва дашномҳои қабехро ба хати дурушттар навишта буданд...

Гирдиҳамой дар Майдон Шаҳидон идома кард. Ҳукуматдорон мачбур шуданд, ки дубора 16-уми апрели соли 1992 Иҷлосияи Шӯрои Олиро даъват намоянд. Боз баррасии вазъи сиёсӣ ягона рӯзномаи Иҷлосия буд.

Мардуми Майдон ҳамонро истеъфои Кенҷаев, Ҳувайдулоев, Сайфулоев ва озодии Мақсуд Икромовро талаб мекарданд.

Депутатҳои Шӯрои Олӣ ба як қарори қатъӣ дар мавриди қонун намуна талаби гирдиҳамомандагон намеоманд. Ҳар рӯз дар табақаи сеюми Шӯрои Олӣ ҷаласаи аъзои Раёсат бо ширкати баъзе аз аъзои Ҳукумат ва депутатҳои алоҳида, шахсиятҳои бонуфуз ва аҳёнӣ бо иштироки намояндагони Майдон барпо мегардид.

Маҷлису мулоқотҳо дар ин бобат қариб панҷ рӯз кашол ёфт. Бархе аз намояндагони мардум ба хотири оромӣ ва қатъ шудани гирдиҳамой аз С.Кенчаев тақозо доштанд, ки масъалаи истеъфояшро ба овоз монад. Аммо Кенчаев то рӯзи 21.04.1992 розӣ намешуд. Субҳи ҳамон рӯз ҷаласаи васеи Раёсат бо ширкати теъдоди зиёди депутатҳо ва аъзоёни Ҳукумат барпо гардид. Намояндагони мардумӣ аз Қаротегину Бадахшон ва Қурғонтеппа аз банди хоҳиш мекарданд, то ба Кенчаев бифаҳмонам ва аз ӯ бихоҳам, ки мардум дигар таҳаммули дар вазифаи Раиси Шӯрои Олӣ боқӣ мондани ӯро надоранд. Ҳатто Даврон Ашӯров низ ин масъаларо матраҳ мекард, албатта, на аз рӯи ҳасудӣ ё бадбинӣ, балки аз рӯи дилсӯзӣ ва бародарӣ. Д.Ашӯров чунин меҳисобид, ки Кенчаевро фиреб доданд, акнун меҳоянд ӯро имрӯз сабабгори ҷангу ҷанҷол ҳисоб карда, аз маъракаи берун намуда шармандааш кунанд,

- Волло, Қозидомулло, дилам барояш месӯзад, - меуфт Д.Ашӯров.

- Худаш имкон дод бо дастӣ худаш беобрӯяш кунанд.

Ҳамон рӯз, яъне 21-уми апрел, ман низ ба Кенчаев гуфтам:

- Панҷ рӯз гузашт, вазъият аз рӯз ба рӯз печидатар мешавад, ба назарам, дигар чорае нест. Биёед истеъфоятнро ба овоз монед. Бубинем депутатҳо чӣ мегӯянд.

- Майлаш, ман истеъфоямро ба овоз мемонам, вале бовар дорам, ки агар депутатҳо истеъфоямро қабул нақунанд, саркардаҳои Майдон ором намешаванд, - гуфт дар посух С.Кенчаев.

Ниҳоят дар рӯзномаи Иҷлосия масъалаи истеъфои С.Кенчаев дохил гардид ва ба овоздиҳии пӯшида гузошта шуд.

Депутатҳо истеъфои С.Кенчаевро аз мақоми Раиси Шӯрои Олӣ қабул накарданд. Банди ҳангоми эълони натиҷаи раъйдихӣ дар толор ҳузур надоштам, вале чуноне ки ба ман гуфтанд баробари эълони он Давлат Усмоӣ, ки дар қатори дигар намояндагони Майдон дар ҷаласаи Шӯрои Олӣ ширкат дошт, филфавр Маҷлисоҳро тарк намудааст.

Баъдтар, соли 1994 яке аз иштроққунандагони гаравгонгирӣ ҷузъиёти онро ба ман ин тавр ҳикоят кард:

- Раҳбарони Майдон эҳтимоли қабул нашудани истеъфои Кенчаевро медонистанд. Аз ин рӯ як гурӯҳ ҷавононро барои гаравгонгирии

депутатҳо омода карданд. Ба мо, яъне масъулини иҷроии ин амр, дастур дода шуд, ки танҳо депутатҳои вилояти Ленинободро ба гаравгон бигирем, ба депутатҳои Бадахшону Қаротегин ва Кӯлобу Қурғонтеппа кордор нашавем. Ҳамчунин Қори Мухаммадҷон ва Шодмони Юсуф масъулини иҷроии гаравгонгирӣ буданд...

Аммо бармегардем ба он шомии шуми гаравгонгирии 21-уми соли 1992. Пас аз раёидиҳии катбӣ аз тариқи бюллетень ва пеш аз эълони натиҷаи он мо чанд нафар депутатҳо, аз ҷумла хонум Азиза Анварова, барои таҳияи лоиҳаи кадом як қарор ба устои қорӣ раиси Кумитаи қонуғзори Шӯроии Олӣ Сафаралӣ Раҷабов /Раиси Маҷлиси Олӣ аз соли 1994/ ба табақаи сеюм рафта будем. Муддате нагузашт, ки сардори ҳаёҳуӣ одамон аз берун баланд шуд. Як нафар аз дафтари Кенҷаев ба мо хабар дод, ки ба Шӯроии Олӣ ҳуҷум карданд ва Раис Шуморо даъват доранд. Ҳама бо суръат бархостаба сӯи кабинетии Раиси Шӯроии Олӣ рафтем. Барқи Қабулгоҳ ва устои қори хомӯш буд ва Кенҷаев, Ҳувайдуллоев, Дӯстов, Ашӯров ва дигар аъзоии Шӯроии Олӣ аз тирезаҳои кабинету Қабулгоҳ Майдон ва одамони гирдиҳамомадаро тамошо мекарданд. Баробарии ба Қабулгоҳ ворид шудани мо касе ҷароғро рӯшан кард, ки ҳамон лаҳза аз берун гирдиҳамомадагон бо ҳақорату дашном: "ана, дар ҳамон ҷо ҳастанд..." гуён сардори баланд карданд. Касе саросемавор фарёд зад:

-Кушед, кушед светро.

Барқро хомӯш карданд. Кенҷаев ба ман рӯй овард:

-Гуфта будам - ку инҳо бару бир ором намегиранд. Равед ором кунед, набошад оқибаташ бад мешавад.

Дар роҳравҳои биноии Шӯроии Олӣ адади зиёде аз сарбозони ОМОН /Нерӯии таъиноти махсусии Вазорати доҳила/ бо силоҳу ҷавшан бронжилет/ ва сипар сангар гирифта буданд. Воқеан, эҳтимолии даргарӣ ва хунрезӣ вуҷуд дошт. Мо аз дари марказии биноии Шӯроии Олӣ баромада натавониста маҷбур шудем, ки аз дари Вазорати умурии хориҷа, воқеъ дар қаноти ростии бино, берун шавем. Чанд нафари дигар, аз ҷумла Аслиддин Соҳибназаров, Мавлон Олимов /Худо раҳматаш кунад, ӯ тирамоҳии соли 1992 ноҷавонмардона аз ҷониби афроди ҷинояткор ваҳшиёна кушта шуд/

ва хабарнигори Московские новости" Санавбар Шерматова, бо ман аз ҳамон дар хориҷ шуданд.

Саҳни Майдони назди Шӯрои Олӣ пур аз одам буд. Аксариятро ҷавонон ташкил меоданд. Аз рӯҳияи издиҳом бӯи ташаннуч ва хушунат меомад. Чехраҳо пур аз ғазаб ва нафрат буд.

Ман аз дар берун омада рӯи суффаи канори пиллаҳои пеши дари Вазорати умури хориҷа рост истодам ва ба гурӯҳи ҷамъомадагон рӯй оварда мурочиат намудам:

-... Шумо маро мешиносед?

-Оре!

-Эҳтиром мекунед?!

-Бале, - бо як овоз ҷавоб доданд гирдиҳамомадагон.

- Агар маро шиносед ва эҳтиром намоед, илтимос мекунам, Майдонро ҳолӣ кунед. Касе, ки шуморо ба ин ҷо фиристодааст, иштибоҳ кардааст. Ин ҷо дар роҳрав пушти дару тирезаҳо ОМОИ-и мусаллаҳ истодааст. Эҳтимол хунрезӣ шавад. Худо нишон надихад, шояд чанд кас кушта шавад. Равед аз ин ҷо. Илтимос, бозичаи дасти фитнагарҳо нашавед...

Ман суҳанонамро ҳанӯз тамом накарда будам, ки ноҳост Қори Муҳаммадҷон /Худо раҳматашон кунад, дар Афғонистон дар ҳиҷрат вафот карда шаҳид шуданд/ зинапояҳоро сарфи назар карда, худро бо як ҷаҳиш ба болои суффае, ки ман рӯи он меистодам гирифт. Аз паси ӯ Эшони Қиёмиддин, ки либосҳои "генералӣ" дар бар доштанд, хостанд, мисли Қори аз гӯшаи суффа ба боло бичаҳанд. Вале аз сабаби он ки баландии айвон як ё якуним метр буд, натавонистанд бо як ҷаҳиш худро ба боло пиранд. Қори Муҳаммадҷон маҷбур шуданд дастшонро дароз карда Эшонро ба боло бикашанд.

Ман беҳабар аз асли воқеа ба онҳо салом додам. Вале ҳеҷ кадоме аз онҳо саломӣ маро алейк нагирифтанд. Баръакс Қори Муҳаммадҷон бо як ситеза ва нафрату ғазаб ба сӯям нигоҳ карданд, шояд мехостанд чизе бигӯянд, вале ба Эшони Қиёмиддин рӯй оварданд:

- Сар кун, Эшон!

Ва Эшон сар карданд:

....- Кист раҳбари Шумо?! Кист женероли шумо?! Ай ҷавонони ғаюр ва мусалмон! Шумо аз кӣ итоат мекунед?! Агар аз ман итоат мекунед, пас, ба амри каси дигар гӯш надихед. Кӣ ҳақ дорад ба шумо амр кунад, ки Майдонро ҳолӣ кунед?!

Ман аз чунин муомила ва ҳарфҳои таҳқиромез дар ғазаб шуда бо суръат аз ҳамон баландие, ки Қори Муҳаммадҷон ва Эшони Қиёмиддин боло

шуда буданд, ба поён чаҳидам. Анбӯҳи одамонро убури карда хостам аз Майдон берун шавам. Бародар Аслиддини Соҳибназар, ки шоҳиди ин бархурди густохона буданд, худро ба ман расонда аз дастам доштанд:

- Илтимос, наравед. Ин мардумро бесоҳиб намонед. Ҳаёти ин ҷавонро ба ихтиёри экстремистҳо надихед, хоҳиш мекунам.

- Не, ман меравам. Дидед-ку? Фоида надорад. Нияти бад доранд. Гапамро намегиранд, инҳо медонанду ҳукумат...

Суханони акаи Аслиддин мисли ҳамеша дуруст ва воқеъбинона буданд. Ва яке аз сабабҳои эҳтироми банди ба он кас ин аст, ки ишон дар ҳама ҳолатҳо хунсардишонро ҳифз мекарданд ва каломии ҳақ ва бамавридро мегуфтанд ва мегуянд...

Дар дилам дуруст будани ҳарфхояшонро қабул доштам, вале дар он лаҳзаҳо наметавонистам дар Майдони Озодӣ бимонам. Савори мошин шуда ба сӯи манзилам ба Кофарниҳон ҳаракат кардам. Он лаҳзаҳо ман аз воқеаи гаравгонгирии намояндагони мардумӣ тамоман хабар надоштам. Ва дар гӯшаи ҳаёлам ҳам набуд, ки мардум ба чунин воқеаи нангини нафратовар даст мезананд. Дар роҳи Душанбе - Кофарниҳон ба маҳаллаи Моинкач нарасида будам, ки телефони дохили мошин занг зад.

- Қозидомулло ! Кучо ҳастед?! Ман, Навҷувонов ! Депутатҳоро заложник гирифтанд. Тураевҳоро, Хайруллоевро, Саидмуродовро, Азизбекро ва чанд депутати дигарро заложник /гаравгон/ гирифтанд. Тез биёед.

Ваъда додам, ки меоям. Аз нисфи роҳ ба Душанбе баргаштем. Ҳангоми убури аз хиёбони Рӯдакӣ дар назди Майдони Шаҳидон каме таваққуф кардем. Дар минбари Майдон депутатҳои гаравгонгирӣ-ташударо қатор карда шоир Бозор Собир дар даст микрофон /баландгӯяк/ онҳоро бо ҳарфҳои таҳқиромез муҳокима ва истинтоқ мекард.

Хостам аз мошин фуруд омада ба минбар равам, вале ронандаам, ки дар айни замон амакам низ ҳастанд, хоҳиш карданд, ки ба .он ҷо наравам, мабодо беҳурмати кунанд, боз нороҳаттар мешавед.

Дар ҳамон рӯзҳо шоири мардумӣ Бозор Собир, ки бисёр мавриди эҳтироми инҷониб буданд, бо сабаби дар гирдиҳамоӣ ширкат накарданам, дар ғазб шуда дар ҳаққи банди назми таҳқиромезе бо унвони "Поп Гапон" иншо карда барои чоп ба рӯзномаи "Адолат" фиристода буданд. Дар лаҳзаҳои пеш аз чоп бо кушишҳои бародари гиромӣ Додочони Атовулло ва дигар дӯстон ин "шоҳасар" аз шумо-

ра гирифта шуд. Ҳамон шаб ба хогири фаш намудани ин хабар Додочонро дар наздикии Майдони Шаҳидон лату кӯб карданд ва чанд дандонашонро зада шикастанд.

Дар ҳамин чо амакам ба ман гуфтанд:

- Ба чашмам дидам, ки бечора Азизбек /Азизбек Шарипов - раиси Комитчирии ноҳияи Ленин/-ро зада - зада мисли гӯсфанд кулук карда, дар багажники /сандуқи ақиб/ ГАЗ-24 андохтанд, баъд дари багажничро пӯшида бурданд.

- Чаро ҳамон вақт ин воқеаро ба ман нагуфтанд, - гӯён аз ишон изҳори норухатӣ кардам.

- Шумо бисёр дар ҳолати ғазаб будед, нахостам, ки дилатонро боз норухаттар кунам, - ҷавоб гуфтанд амакам.

Ин хабар ба ман бисёр таъсир кард. Ман медонистам, ки маҳз Азизбек, ин марди дилогоҳ аз фишорҳои ЦК ва шахсан Қ.Махкамов натарсида дар солҳои 1990-1991 танҳо дар ноҳияи Ленин сӣ масҷидро ба қайд гирифта фаъолияти онҳоро расмӣ карданд ва ҳатто аз ҳисоби заминҳои обӣ барои сохтмони онҳо ҷой доданд. Барои ин қорашон ишонро ду маротиба дар КМ ҲКТ ва Пленуми он муҳокима намуда мехостанд аз вазифашон сабуқдӯш кунанд. Банда бо он кас робитаи дӯстию бародарӣ доштам ва ишон низ мо-ро эҳтиром мекарданд.

Бо як ҳолати ҳаяҷонзада, пур аз нафрату ғазаб нисбат ба ин воқеаҳо ва афроде, ки ин ҷиноятро содир кардаанд, ба Идора омадам. Аллақай нисфи шаб буд. Ду нафарро барои даъвати Домулло Нурӣ ба ситоди гирдиҳамой фиристодам. Ситоди асосии гирдиҳамой дар табақаи севуми бинои маскунии рӯ ба рӯи Чойхонаи "Роҳат", дар як манзили сеҳонаӣ, ҷой дошт. Ман бовар доштам, ки Домулло Нурӣ даъвати маро иҷобат намуда ба Идораи Қозиёт меоянд, зеро ишон қораманди мо - Сардабири нашрияи Идораи Қозиёт - "Минбари ислом" буданд. Ба ҷои Домулло Нурӣ Шодмони Юсуф бо Давлати Усмон ба Идораи Қозиёт омаданд.

Ба назарам, онҳо аз асли воқеаи гаравгонгирӣ, хусусан аз беэҳтиромии Қори Муҳаммадҷон ва Эшони Қиёмиддин нисбат ба банда, бохабар буданд. Аз ин рӯ баробари ворид шудан ба утоқи қорӣ ба узру маъзаратҳои пардохтанд:

- Бовар кунед, Қозидомулло, мо хабар надоштем. Бачаҳои бадахшонӣ аз пеши худ ин қорро кардаанд. Қори шудагӣ шуд. Сайфиддин Тураев, Хайруллоев ва Саидмуродовро аллақай озод кардем. Дигарон ҳамчун меҳмон дар назди бародарони худ гирдиҳамомадагон ҳастанд, зиёфат хурда истодаанд. Хоҳиш мекунем наранҷед, ҳама қорҳо хуб мешавад...

Ман ба онҳо ҳеч чиз ҷавоб наододам ва танҳо чунин гуфтам:

- Ман ба шумо гапи мегуфтагӣ надорам. Равед калонатонро Домуллоро /яъне Сайд Абдуллои Нуриро/ гуед, биёянд. Ман бо ҳамон кас гуфтугу мекунам.

Онҳо рафтанду пас аз фурсате боз ду каси дигар паёми Устод Нуриро оварданд:

- Тибқи маълумот Ҳукумат ҳам мехоҳад, ки роҳбарҳои Майдонро ба гаравгон бигирад, то бо депутатҳо табодул кунад. Ба ҳамин сабаб назди Шумо омада наметавонам, хоҳиш мекунам Шумо ба назди мо биёед.

Аз чунин муомила, ки "болои сӯхта намақоб" буд, зиёдтар худро таҳқиршуда ҳисобида, тасмим гирифтаам, ки фардо тавассути телевизион ин аъмоли сарони гирдиҳамоиро маҳкум намуда, аз мардум хоҳиш намоям, ки Майдонро тарк биноянд. Бародари бузургам Домулло Нуриддин хоҳиш карданд, ки шитобкорӣ накунам, пеш аз тасмимгирӣ як бор аз наздашон гузарам.

Ин навбат мо ба Домулло Нури одам фиристодем, ки мо ҳам ба штаби /ситоди/ онҳо рафта наметавонем. Бигузор дар ягон ҷои дигар на ситоди шумо ва на Идораи мо мулоқот кунем. Хулоса, тасмим гирифтаам, ки дар рӯи ҳавлии як боғчаи баччаҳо, ки байни Идораи мо ва бинои Ситоди онҳо воқеъ буд, мулоқот намоем.

Дар мулоқот бародарам Домулло Нуриддин, амакам Абдуссамеъ ва ду муҳофизи бесилоҳ ҳамроҳи ман буданд. Аз ситоди митинги Майдони Шаҳидон якҷо бо Домулло Нури, бародар Ҳимматзода, Давлати Усмон, Шодмони Юсуф, Қори Муҳаммадҷон, Эшони Қиёмиддин, Муҳаммадрасул ва чанд нафар муҳофизи бесилоҳ омада буданд. Аммо аз Раёсати расмии Майдон на Тоҳири Абдучаббор - раиси Созмони Растохез, на Худойберди Холиқназаров - раиси Ҷамъияти Носири Хисрав ва на Атобеки Амирбек - раиси Созмони "Лаъли Бадахшон" дар ин ҳайат ҳузур надоштанд.

Баъд аз саломуалейк сӯҳбатро ман оғоз намудам. Бояд иқрор кард, ки оҳанги суҳанронии банда бисёр тунду тез буд:

-Домулло! Ин чи кори кардагнатон? Магар ҳамин мусулмонӣ шуд? Волло, ки ин амал на мусулмонӣ асту на демокрасӣ, ҳам номи ислом ва ҳам номи демократияро доғдор кардед. Зуд депутатҳоро озод кунед. Вагарна ман фардо ба воситаи радиою телевизион ин корро маҳкум карда аз мардум даъват менамоям, ки Майдонро тарк кунанд»
Яке аз сабабҳои лаҳни тезутунди сӯҳбатам хабари такондиҳандае буд, ки дар лаҳзаҳои охир ба ман расид. Гуфтанд, ки ба номуси яке аз

депутатҳои гаравгонгирифта таҷовуз кардаанд. Ин марди баобру ва шастсоларо, ки аз овардани номашон хичолат мекашам, бо ин таҷовуз маҷбур намудаанд, ки аз мандати депутатиашон даст кашанд.

Домулло Нури бо лаҳни нарму хичолатзада изҳор доштанд:

- Бовар кунед, Қозидомулло! Ин кор бе машварати мо шудааст. Ҳеч кас аз роҳбарҳо чунин фармон наводаанд. Худи бачаҳои Майдон ин коро кардаанд. Бовар кунед...

Дар ҷавоб ман муомилаи беэҳтиромонаи Қори Муҳаммадҷону Эшони Қиёмиддинро, ки дар назди бинои Шурои Оли иттифоқ афтод, мисол овардам, ки магар ин кор ҳам бе фармон шудааст?! Ин ду нафар ҳатто саломии маро алейк нагирифтанд. Инро чӣ хел фаҳмидан мумкин аст?!

Қори Муҳаммадҷон ба узру маъзаратҳои шуруъ карданд:

- Не-е?! Наход Худо моро ин қадар задааст, ки саломии Шуморо алейк нагирем? Ба шумо беэҳтиромӣ кунем? Ба Худо қасам, ки Шуморо надидем.,,

Ин дуруғи маҳз алами маро даҳчанд кард. Ман ба Домулло Нури хитоб кардам:

- Домулло, агар ин кори Шумо набошад, пас, ҳатман ба таври расмӣ, ошкоро ин ҷиноятро маҳкум кунед, худи ҳозир депутатҳоро озод кунед ва илло доғи бузурге ба Ислоҳ мечаспад. Домулло боз бо ҳамон оҳанги нарму илтиҷоомез ба сӯҳбаташон идома доданд:

- Кори шудагӣ шуд. Аллакай чанд нафарашонро озод карданд. Дигарҳояшонро фардо сахар бачаҳо ба Шурои Оли бурда мерасонанд. Ҳозир агар озодашон кунанд, шояд ягон нафарашонро худи КГБ мекушаду бори мо мекунанд. Бовар кунед, мо хабар надоштем, лекин наметавонем маҳкум кунем. Агар онҳоро маҳкум кунем, ихтилоф пайдо мешавад, ҷудой мешавад. Аз Шумо ҳам хоҳиш мекунам ба хотири ваҳдат вазнин шавед, сабр кунед. Ин корро накунад, хоҳиш мекунем...

Бо ҳамин мазмуни боло ба хотири ваҳдат бародар Ҳимматзода ҳам сӯҳбат карданд ва хоҳиш намуданд, ки ба ҳар иқдоме, ки боиси ҷудой ва ихтилоф мешавад, даст назанем. Ва таъкид карданд, ки воқеан ишон аз тасмиргирӣ дар мавриди гаравгонгирӣ иттилоъе надоранд.

Баъдтар дар солҳои хичрат худи шоҳидони ҳамин тасмиргирӣ эътироф карданд, ки дар ҳақиқат бародар Ҳимматзода дар ҳамон ҷаласае, ки қарори гаравгонгирӣ қабул шуд, ширкат надоштанд.

Дар охири мулоқоти ғайриоддӣ дар боғчаи бачагон ман исрор кардам, ки агар ин амал кори шумо набошад ҳам, аз тарафи намояндагони Майдон сурат гирифтааст, биноан бояд шумо расман узр пурсед.

Дар ниҳоят ба чунин қарор омадем, ки фардо дар Иҷлосияи Шӯрои Олӣ бародар Ҳимматзода аз номи раҳбарияти Майдон аз депутатҳо расман узр мепурсанд.

Ҳамон вақт ба хотири ҳифзи ваҳдат байни Идораи Қозииёт ва Ҳизби Наҳзат тасмими худро иваз намуда аз расман эълон кардани муҳолифатам ба гирдиҳамоӣ ва маҳкум намудани ин ҷиноят худдорӣ варзидам.

Баъдан даҳҳо маротиба худро сарзаниш кардам ва пушаймон будам, ки чаро ҳамон шаби наҳс тасмими худро иваз намудам? Ба мардуми Майдони Шаҳидон мурочиат накардам? Чаро ҳақиқати ҳолро ба мардуми Ҷумҳури ба воситаи радио ва телевизион нагуфтам? Ва чаро аз мардуми аз дасисаҳо ноогоҳ даъват нанамудам, ки Майдонро тарк намоянд? Ва боз садҳо "чаро?"-ҳои дигар. Шояд бо ин иқдом фоҷиаҳои минбаъда, ки ба сари миллат ва болои кишвар омад, пешгирӣ мешуд?! Афсӯс меҳӯрам. Сад афсус.

Ҳамеша аз Худои Бузург талаби омуриш мекунам. Илоҳо! Худовандо! Маро бубахш! Дар оянда маро аз хатову иштибоҳот маҳфуз дор ва ҳамеша дар роҳи Сиротулмустақим - Роҳи рост ҳидоятам бинмо. Дар роҳи хидмат ба Исломи азиз ва миллати мусулмону шарифам ва кишвари азияткашидаам тавфиқ бифармо. Худоё! Илтиҷоҳои бандаи гунаҳкору осиятро қабул бифармо! Омин! Ё Раббал оламин! Ё мучибассоилин!...

Баъдтар ба ман маълум шуд, ки як гурӯҳ аз раҳбарони Майдон, ҳамон шаб бо иштироки Саидмуродов, Хайруллоев ва Тӯраевҳо бо Набиеву Кенчаев музокира карда, билохира С.Кенчаевро қонун кардаанд, ки истеъфои худро эълон намоянд.

Мо он шабро бедор дар Идора гузарондем. Шаби дароз дар дафтари кории Раиси Ҷумҳур дар ғиёби /ғоиби/ худӣ ӯ гуфтушуниди намояндагони Майдони Шаҳидон ва ҳукумат идома меёфт. Мо дар он нишаст ширкат надоштем ва аз ҷараёни он беҳабар будем.

Фардои он рӯз, яъне 22 апрели соли 1992, мо депутатҳои Шӯрои Олӣ дар Маҷлисоҳ чамъ омадем ва мунтазири ифтитоҳи чаласа будем. Дар толор Азизбек Шариповро дидам, ки аз зарбу лати гаравгонгирҳо як тарафи рӯяшон варама карда, зери чашми росташон сиёҳ шуда буд. Пас аз аҳволпурсӣ дилбардорияшон намуда пурсидам:

- Росташро гӯед, Шуморо кӣ зад?
- Монед, напурсед, Қозидомулло, чӣ фарқ дорад, ҷавоб дод ӯ.

Аз нигоҳи пурмаънои чашмонашон мехондам, ки мегуфт:

- Барои заминҳои додагиам, барои масҷидҳои кушодагиам...

Аз хичолат замин накафид, ки дароям. Ба фикрам, ӯ ҳам мисли бисёриҳо гумон мекард, ки ман дар ин ҷиноят даст дорам.

- Бовар кунед, Азизбек, ман на танҳо хабар нашоштам, балки ба касоне, ки ин корро карданд, лаънат мефиристам,-гуфтам ман.

Дар ҳамин гуфтугӯ будем, ки касе аз кормандони Шӯрои Олӣ хабар дод, ки Шумо ва дигар аъзоёни Раёсати Шӯрои Олиро ба дафтари Раиси Ҷумҳур даъват карданд.

Лозим ба ёдоварист, ки ҳамагӣ як рӯз пеш дар ҳамон ҷаласае, ки истеъфои Кенчаев қабул нашуд, Соҳибназаров, Тӯраев ва бандаро ба аъзогии Раёсати Шӯрои Оли интихоб карда буданд. Ман он лаҳзаҳо дар Маҷлисоҳои Шӯрои Олӣ ҳузур нашоштам ва намедонам, ки ин пешниҳод аз ҷониби кӣ ва ба кадом сабаб матраҳ шуд. Ҳамин қадар медонам, ки аз ҷониби Майдони Шаҳидон чунин дархосту талабе ҷой нашошт. Вақте ки мо ба дафтари Раиси Ҷумҳур расидем, дар он ҷо сари бандҳои тавофуқнома баҳс мерафт. Бандҳои муҳими ин Созишнома:

- истеъфои С.Кенчаев - Раиси Шӯрои Олӣ;

- истеъфои Н.Ҳувайдуллоев - Додситони Кул;

- истеъфои А.Сайфуллоев - раиси Кумитаи давлатӣ оид ба радиошунавонӣ ва телевизион;

- таъйини таърихи интихоботи ҷаиди Шӯрои Олӣ дар тирамоҳи ҳамин сол;

- ворид намудани намояндагони опозицион дар Комиссияи Марказии интихобот;

- омода намудани лоиҳаи Қарори Шӯрои Олӣ дар мавриди ба ҷавобгарии ҷиноӣ накашидани иштироккунандагони митинг ва раҳбарони онҳо ва ғайра.

Дар ин ҷо аз ҷониби ҳайати аҳзоби муҳолиф ва Майдони Шаҳидон асосан Давлати Усмон ва Шодмони Юсуф музокира мебуданд.

Дӯстов аз номи Раҳмон Набиев бисёр таъкид дошт, ки ба ҷуз истеъфои Додситони Кул Н.Ҳувайдуллоев дигар ҳама талабҳои гирдиҳам омадагонро қабул мекунем. Ҳамин тавр ҳам шуд.

Баъд аз ба тавофуқ расидани тарафҳо, банда бо ҳамроҳии Насриддинов ва Соҳибназаров аз кӯчаи Орчоникидзеи собиқ пиёда, қадамзанон ба Шӯрои Олӣ омадем.

Иҷдосия ба кори худ шурӯъ намуд. Аз ҳама таачубовар ва дар айни замон нафратовараш ин буд, ки Н.Дӯстов ба ҳайси Ноиби Раиси Ҷумҳур ба

минбар баромада, ҳодисаи гаравгонгирии депутатҳоро на танҳо маққум накард, балки онро ҳамчун "меҳмони депутатҳо дар назди бародарони худ" шарҳ дод. Котиби якуми Кумитаи ҳизби коммунисти шаҳри Хучанд /исмашон алҳол дар хотирам нест/, ки дар сафи баъди мо менишастанд, ба ин дуруягии Дӯстов тоб наёварда бо нафрати бепоён ба унвони Ноиби Раиси Ҷумҳур як ҳақорати обдору ғализ фиристоданд.

Муовини Нахуствазир Саидмуродов ва раиси яке аз колхозҳои ноҳияи Ашт Каҳрамони Меҳнати Сотсиалистӣ Холиқназаров низ ба ҳайси намояндаи гаравгон гирифташудагон ба Шӯрои Олӣ итминон доданд, ки ишон "гаравгон" набуданд, балки дар назди халқи худ, дӯстони худ "меҳмон" буданд ва касе онҳоро таҳқиру озор надодааст, баръакс ба ин васила онҳо аз дарди дили мардум хабардор шуданд ва ғайра.

Сипас як нафар намояндаи мардумӣ аз ҷояш бархоста мандати депутати худро ба Раёсат таслим намуда изҳор дошт:

- Ман дигар депутат буда наметавонам...

Кенчаев баъд аз онҳо ба минбар баромада пас аз сӯҳбати мухтасаре истеъфояшро эълон намуд Вай аз намояндагон дархост намуд, ки хатман истеъфояшро қабул кунанд ва аз муовини Раиси Шӯрои Олӣ В.И.Приписнов, ки раёсати ҷаласаро бар дӯш дошт, хоҳиш кард, ки ин пешниҳодро ҳамин лаҳза ба овоз монад. Худаш дар минбар истода аз ҳамон ҷо овоз дод. Истеъфо қабул шуд. Кенчаев ба толор ба ҷои пешинааш, ки як саф пештар аз мо буд, баргашт. Ҳамин ҷо ба хотири он ки Кенчаев комилан дилшикаста нашавад аз у пурсидам, ки "оё розӣ ҳастед, ки дар ҳайати Раёсати Шӯрои Олӣ боқӣ бимонед?" -Майлаш, пешниҳод кунед, - гуфт ӯ. Ман аз депутат Маҳмурод Каримов, ки ҳамеша дар паҳлӯи чапам менишастанд, хоҳиш кардам, ки ин пешниҳодро ба Шӯрои Олӣ ироа намоянд. Ба хотири он ки шояд депутатҳои Бадахшон ва Қаротегину Қурғонтеппа пешниҳоди маро ҳамчун "хешутаборчигӣ" маънидод кунанд, худам аз ироаи ин пешниҳод худдорӣ кардам ва он кас ин пешниҳодро матраҳ карданд. Қадриддин Аслонов ва боз чанд депутати дигар ба ин пешниҳод муҳолифати шадид нишон доданд Худи Кенчаев аз ин муомила ранҷид:

- Лозим нест, ба овоз намонед, - гуфту Маҷлисоҳро баъд аз лаҳзае тарк кард.

Тибқи созиши байни намояндагони Майдон ва Ҳукумат масоили тавофуқшуда бояд дар Иҷлосияи Шӯрои Олӣ мавриди баррасӣ қарор гирифта тасвиб мешуданд. Депутатҳо дар як муддати кӯтоҳ пас аз истеъфои С.Кенчаев, таърихи интихоботи ояндаи Парлумонро дар моҳи де-

кабри соли 1992 таъйин карданд. Дар масъалаи ворид мамудани намоян-дагони аҳзобу созмонҳои сиёсӣ ба миқдори 50% дар Комиссияи Марказии интихобот ҳам ба зудӣ тавофуқ ҳосил шуд. Аммо дар масъалае, ки зоҳиран қабули он аз ҳама осонтар ба назар менамуд, яъне тасдиқи лоиҳаи Қарори Шӯрои Олӣ дар бораи ба ҷавобгарии ҷиноӣ ва маъмурий нақшидани ширкаткунандагони гирдиҳамоӣ ва сарони онҳо, баҳсу мунозираи тӯлонӣ ба роҳ андохта шуд.

Раҳматӣ Нурулло Ҳувайдуллоев ҳамеша қасдан пешниҳодҳоеро ироа мекарданд, ки бештар тафсириҳои мухталифро дар мӯҳтавои худ дошт, яъне духӯра буд. Масалан, агар ширкаткунандагони гирдиҳамоӣ аз ҷавобгарии ҷиноӣ озод мешуданд аз ҷавобгарии маъмурий наметавонистанд озод шаванд ё агар мардуми оддӣ аз ҷавобгарии ҷиноӣ озод мешуд, дар бораи ташкилдиҳандагони гирдиҳамоӣ ибороти Қарор равшану возеҳ набуд. Ҳамчунин дар бораи ашхосе, ки гирдиҳамомадагонро аз ҷиҳати моддӣ пуштибонӣ мекарданд, мисли раисони колхоз ва директорони совхозҳо дар лоиҳаи Қарор печидагиҳо бештар мешуд.

Бархе аз намяндагони мардумӣ ё қудрати дар ин мавзӯ баҳсу андеша карданро надоштанд ё умуман намехостанд ба ин баҳс ҳамроҳ шаванд. Банди тибқи одати ҳамешагӣ мехостам, ки ҳар банди Қарор ҳар нуқтаи он рӯшану возеҳ бошад ва ду хел тафсир нашавад. Аз ҳамин сабаб барои возеҳ ва дақиқ шудани масъала роҷеъ ба ҳар банди он ҳар лаҳза чадал кардан лозим меомад Бинобар ин маҷбур шудам чандин маротиба назди микрофон биравам.

Аҳволи бандаро дар он лаҳзаҳо тасаввур кунед! Чанд шабонрӯзи беҳобӣ, чаласаву мулоқотҳои бешумор, вазъияти муташанничи ҳамон рӯзҳо, ба вижа баъд аз гаравгонгарии депутатҳо, рафтору бархӯрди беадабонаи дӯстон, ҳамаи ин дар якҷоягӣ, албатта, бе таъсир набуда чӣ аз лиҳози ҷисмӣ ва чӣ аз лиҳози рӯҳи маро саҳт хаста намуда буд. Бо вучуди ин ҳама хастагӣ ва шаббедори банди чанд бор паси ҳам пешниҳодҳои мушаххасро дар ин масъала ироа намудам. Лекин иҷроқунандаи вазифаи Раиси Шӯрои Олӣ Акбаршо Искандаров дар аксар ҳолатҳо ё худро ба нодонӣ мезаданд ё пешниҳодҳоро дарк намекарданд ва ё қасдан аз баррасии пешниҳодҳои ман мегурехтанд, ҳулоса, пешниҳодҳои маро ба лоиҳаи Қарор дохил кардан намехостанд ва ба овоз намегузоштанд. Аз чунин муносибати он кас саҳт нороҳат ва асабонӣ шудам, зеро аз як сӯ тибқи регламенти /дастури қор/ Шӯрои Олӣ аъзои Раёсати Шӯрои Олӣ ҳақ доштанд, бидуни навбат суҳанронӣ кунанд ва пешниҳодҳояшон ҳатман дар мадди аввал баррасӣ ва ба овоз гузошта

шавад ва аз сӯи дигар ба ҳайси Қозии мусулмонон ва ҳамчун шахсияти шинохтаи сиёсӣю иҷтимоии кишвар таваққӯъ доштам, ки пешниҳодҳоямро ба эътибор мегиранд. Дертар дарк кардам, ки ин таваққутом дар он замон ва дар он муҳити Шӯрои Олӣ, ки 95 дарсади он аъзои Ҳизби Коммунист буданд ва аслан аз ҳузури ман дар Парлумон нороҳат буданд, ноҷо будааст.

Ана, дар чунин як муҳити муташанниҷ ва ноороми сиёсӣ дар Шӯрои Олӣ ва ҳолати хастагии руҳию ҷисмонӣ, вақте ки А.Искандаров пешниҳоди навбатиамро ба эътибор нагирифтанд бо асабоният ба ишон хитоб карда чунин гуфтам:

- Акбаршо Искандарович! Айб дар одамон набудааст. Маълум мешавад, ки аз Шумо пешгузаштагонатон низ айбе надоштаанд. Ҳама гап дар ҳамин курсӣ будааст, курсии лаънатӣ. Ҳар кӣ болеаш менишинад дар як лаҳза тағйир меёбад. Курсиро иваз кардан лозим будааст, на одамонро...

Дар ҳамин ҳолат шояд аз хастагию ҳаяҷон бидуни ихтиёр як чашмам нимпӯш шудааст. Дурбинҳои /камера/ "телевизиони сайфуллоевӣ" гуё ки маҳз дунболи ҳамин лаҳзаҳо буданд, дарҳол онро ба навор гирифта ба зуди "устодона" ва ифвогарона монтаж карда ҳамон шаб ба мардум ҳамин сахнаро давомдору муфассал намоиш доданд. Баъдан душманони инҷониб бо вучуди ин ки дар ҳамон давра бо Искандаров ҳеч гуна робитаи шахсӣ ва рафтуомад надоштани маро хуб медонистанд аз намоиши ҳамин сахна тӯҳмату бӯхтонҳои зиёде бофтанд, сару садоҳо карданд. Банда бо Искандаров танҳо дар моҳи майи соли 1992 дар нишастҳои Раёсати Шӯрои Олӣ аз наздик шинос шудам. Дертар дар мавриди ҳамин намоиши сохтаву сунъии "телевизиони сайфуллоевӣ" бадхоҳони инҷониб мақолаву китобҳои бисёрчилда "таълиф" карданд...

Ин нависандагон як бор ҳам барои дониستاني ҳақиқат ба бойгонии /архив/ телевизион мурочиат накарданд, зеро барояшон дониستاني ҳақиқат зарурат надошт. Тибқи дастури хоҷагони хориҷиашон ва адовати куркураонае, ки нисбат ба Исломи азиз ва пайравони ҳақиқии он доранд, ҳадаф ва вазифаи онҳо фақат бо ин тӯҳмату бӯхтонҳо беобрӯ ва дар назари мардум шум сохтани чехраи банда ва аз ин тариқ зарба задан ба дини мубини Ислом, ба бедорӣ, озодӣ ва озодихоҳии мардуми тоҷик буд. Беҳабар аз он ки дили бандাগони Худо дар дасти қудрати Ёст ва фақат ҳамон Зоти Пок метавонад муҳаббат ва ё нафратро дар дили мардум ҷой диҳад. Фақат Ху-

дост, ки иззату манзалат ва обрӯ медиҳад. Фақат Ёст, ки хору залил мегардонад. Шайтонҳои инс мисли шайтонҳои чинн фақат як муддати кӯтоҳ метавонанд дар дили мардум васваса кунанду халос. Аминам, ки ҳамватанони ман ин ҳама тӯҳматҳоро дар ҳаққи инҷониб ҳамон вақт ҳам қабул накарда буданд, чӣ ҷои имрӯз.

Иҷлосияи Шӯрои Олӣ дар поёни кори хеш ба раҳбарони Майдони Шаҳидон мурочиат кард, ки ҳуди ҳамин рӯз 22-юми апрел ё ҳадди ақал 23-юми апрел Майдонро холи карда мардумро ба маҳалҳои зисташон бозгардонанд.

Банда тибқи ин мурочиати Шӯрои Олӣ аз Домулло Нури ва дигар масъулони Майдон хоҳиш кардам, ки 23-юми апрел мардумро ҷавоб диҳанд. Масъулин ба ман чунин посух гуфтанд:

-Ҳамин қадар истоданд, боз як рӯзи дигар ҳеч гап нест. Рӯзи 24-уми апрел маъракаи Оши Худой дорем, меҳуранд, баъд мераванд.

Субҳи 24-уми апрел мо дар Раёсати Шӯрои Олӣ ҷаласа доштем. Дар он маҷлис ба иттилои мо расонданд, ки субҳи рӯзи 23-юми апрел дар эътироз ба қарорҳои ахири Шӯрои Олӣ, хусусан истеъфои Кенчаев, дар Панҷакент, Айнӣ ва шаҳри Кӯлоб гирдиҳамои шуруъ шудааст. Дӯстов дар ҳоле ки хушҳолии худро пинҳон карда наметавонист бо писханд аз боби гирдиҳамоиҳои зикршуда ба ҳозирин ахбор дод. Баъзе аз аъзоёни Президиум аз ҳамон ҷо ба ноҳияҳо занг заданд ва ин хабар таъйид шуд.

Ростӣ, аз шунидани ин хабари шум бисёр нороҳат ва хотирпарешон гардидам ва дар ин андеша будам, ки оқибати кор бо чӣ меанҷомида бошад. Дар зехнам омад, ки ин кор ҳатман аз сӯи ҳуди Набиев, Дӯстов, Кенчаев, Хувайдуллоев ва дигарон ташкил шудааст. Аз он ҷаласа рост ба Майдони Шаҳидон омадам. Зиёфатхурӣ дар авҷ буд ва ҳама аз "пирӯзиҳо" хушҳол буданд. Аз муҳофизони Майдон хаймаеро, ки дар он Домулло Нури ва дигар масъулин ҷой доштанд, пурсуҷӯ кардам, вале аксар бо ҳар баҳона аз нишон додани он ба ман худдорӣ мекарданд. Худам ба ҷустуӯи хаймаи ишон сар кардам. Пардаи дари чандин хаймаро бардошта ба дохилаш нигоҳ карда хаймаи Домулло Нуриро мекурсидам. Ҷавоб медоданд, ки "намедонем".

Оқибат хаймаи ишонро, ки дар васати хаймаҳои дигар буд, пайдо кардам. Вориди хайма шудам ва саломуалейк карда нишастам. Дар хайма ба ҷуз Домулло Нури бародар Химматзода, Давлати Усмон, Қори Муҳаммадҷон, Эшони Қиёмиддин, Мулло Амриддин, Ҷумъабек, Саидумар ва боз чанди дигар машғули палавхӯрӣ буданд. Баробари нишастани банда Саидумар бо садои баланд ва истехзоомез гуфт:

-Ош ки тайёр шуд хӯрандаҳо пайдо мешаванд.

Манзури ишон аз ин ҳарфҳо, албатта, на Оши Худой, балки "дастовардҳои" сиёсии ду рӯз пеши Майдони Шаҳидон буд. Касе аз ҳозирин ба хотири ин беадабияш ба Саидумар чизе нагуфт. Маҷбур шудам худам ҷавобаш диҳам:

-Саросема нашав. Ба гумонам, ин ош на нуши ҷон, балки заҳри бадан мегардад. То дар ин ҷо зиёфатхӯрӣ кардана ба Кӯлоб, ба ватанатон раведи пеши роҳи гирдиҳамоиро, ки аз дирӯз бо сардории Ҳайдару Сангак ва Рустами Абдурахим шуруъ шудааст, бигиред.

Дар идомаи ин посух аз он чи ки дар ноҳияҳои Панҷакенту Айни мегузарад низ иттилоашон додам.

-Мо як моҳ митинг кардем, боз навбати онҳо, бинем чи кор аз дасташон меояд, чанд рӯз митинг карда метавонанд. - фориғболона ҷавоб дод яке аз нишастагон.

Дидам, ки сӯҳбат намечаспад. Зоҳиран бародарон ҳаёл мекарданд, ки аспашон аз об гузаштасту дигар эҳтиёче ба мо надоранд. Чун дидам, ки рабати сӯҳбат кардан надоранд, аз ҷоям баланд шудам ва Худоҳофизӣ карда ба Идора баргаштам.

Нисфишабии 24 ба 25 апрели соли 1992 хабар доданд, ки корвони автобусҳои мошинҳо аз Кӯлоб тавассути Кофарниҳон бо шиорҳои зидди Исломи азиз, зидди шахси банд ва пуштибонӣ аз С.Кенчаев ба Душанбе расид.

Ронанда ва ду нафар аз хешовандонамро ба идораи Қозиёт фири-стодам, то дар он ҷо бимонанд ва ба посбонони он ҷо хабар диҳанд, ки бедору хушёр бошанд, зеро имкони пеш омадани ҳамагуна иғвою дасиса аз эҳтимол дур нест.

Субҳи рӯзи 25 апрел бародар Ҳимматзода аз ин воқеаҳо огоҳ шуда ба манзили мо ташриф оварданд. Сари ин мавзӯ, яъне аз Кӯлоб ба Майдони Озодӣ омадани гурӯҳи митингчиён гуфтугӯ намудем ва ба хулоса омадем, ки аз ҷониби Идораи Қозиёт ва Ҳизби Наҳзати Исломи ҳеч гуна аксулама-ле сурат нагирад. Умедвор будем, ки онҳо баъди ду-се рӯзи гирдиҳамоӣ ба манзилҳои бармегарданд. Беҳабар аз он ки ин гирдиҳамоӣ бисёр моҳирона дар хориҷ аз Тоҷикистон тарҳрезӣ шуда бо дастури Набиев, Кенчаев, Дӯстов ва дигар коммунистҳои мутаассиб ташкил ёфтааст ва натиҷаҳои фочиаборе ба дунбол дорад. То соатҳои даҳи рӯз дар манзил будем, пас аз он, ки бародар Ҳимматзода хайрухуш карда ташриф бурданд, ман ба сӯи Идора роҳ пеш гирифтаам.

Аввал аз назди Майдони Озодӣ гузаштем, ки одамони зиёде чамъ омада буданд. Барои мо тамоман ногаҳонӣ буд, ки Майдони Шаҳидон ҳам пур аз одам буд. .

Баробари ба Идора ворид шудан хабар доданд, ки чанд бор аз Дафтари Раиси Ҷумҳур занг зада хоҳиш кардаанд, ки ҳатман ба онҳо тамос бигирам.

Ба Раҳмон Набиев занг задам. Гушии телефонро Дӯстов бардошт ва гуфт, ки "Раҳмон Набиевич хоҳиш доранд ки Шумо ба наздашон биёед". Ба Қасри Раёсати Ҷумҳурӣ омадам. Дар назди даромадгоҳи марказии Қаср, ки пур аз мардуми гирдиҳамомада буд, оқоён Аслиддини Соҳибназар ва Тоҳири Абдучбборро дидам. Якҷоя бо онҳо ба табақаи дуввуми Қаср баромадем.

Дар Қабулгоҳ муовинони Нахуствазир Ҳабибулло Саидмуродов ва Хайруллоев бо мо пурсупос карданд. Дар як гӯшаи Қабулгоҳ аксари депутатҳои вилояти Кӯлоб меистоданд, ки дар байнашон Сангак, Рустами Абдурахим ва Ҳайдари Шарифзода ҳам буд. Вақте ки мо бо садои баланд ба онҳо салом додем ба ҷуз Қ.Мирзоалиев ва Шифоев, ки бо ишораи сар саломии моро алейк гирифтанд, дигарон бо чехраҳои ғазаболуд ба сӯи мо нигоҳ мекарданд ва ҳаракате аз худ нишон надоданд. Ҳамагӣ якҷоя ба утоқи кории Раҳмон Набиев даромадем. /Дар он ҷо Дустов, Ҳувайдуллоев, Раиси Кумитаи садо ва симо Атахон Сайфуллоев ва ҳамчунин Кенчаев, ки дирӯз /24.04.1992./ Раиси КГБ таъйин шуда буд, ҳозир буданд. Вақте ки ҳама нишастанд Раҳмон Набиев ба суҳан оғоз карданд:

-Ҳоҷӣ Акбар! Дирузакак аз ҳамин Майдон халос шудем, боз инаш чӣ?!

Ман ба сӯи Ҳайдари Шарифзода ва Рустами Абдурахим ишора карда гуфтам:

-Аз онҳо пурсед, ки чаро мардумро овора карда ба Душанбе оварданд.

Кенчаев бо шаст ва ҳавобаландона зуд худастро ба миёни харфҳои мо зад:

-Одамҳои Шумо як моҳ дар Майдон истоданд, ҳар номаъқулиеро, ки хоистанд, карданд. Ин мардум ҳам қонуншиканиҳои шумоёнро дида тоқат накарда омаданд. О, монед инҳо ҳам як-ду рӯз гапошона гӯянд? Ғубори дилашон бурод! Вақте ки шумоён дар Майдони Шаҳидон як моҳ будед инҳо наоманданд, ба шумоён халал нарасонданд? Чаро Шумо халал мерасонед? Монед инҳо ҳам гапошона зананд!

Тоҳири Абдучаббор чанд калима сухан гуфта буд, ки Ҳайдари Шарифзода бо ғазаб гапи ўро бурид.

-Ата, -хитоб карду ба Раҳмон Набиев, - Ата, о, ҳаминҳо /ба сӯи Т.Абдучаббор ва мову Аслиддин ишора кард/ республикара хароб карданд, СССР-а ай байн бурданд, ҳукумата гирифта истодаанд ҳечӣ мефаҳмӣ!? Ҳатто забони модариамона ай байн бурданд! Ҳамин Тоҳир гап мезана ҳечиша намефаҳмӣ. Ата, ита намеша, як кор кнен, мардум ба шур омадай...

Аз ин ҳарфҳои Ҳайдар баъзеҳо, аз ҷумла бандаро ханда фаро гирифт. Базӯр худро нигоҳ дошта ба сӯи муовинони Нахуствазир Саидмуродов ва Хайруллоев нигоҳ кардам. Чашмони мо бо ҳам бархурданд ва табассуми кӯтоҳе дар чеҳраҳо пайдо шуд. Ҳамин лаҳза Ҳайдар аз ин табассумҳои мо худро таҳқиршуда ҳисобида боз ба Р.Набиев кӯдаквор нигоҳ карда илтиҷоомезона гуфт.

-Ата, о, ата, ира бин, дар пеши худут боз ба ҳам чашмак зада масҳара мекнан. Мана, Хайруллоев ба Қозӣ чашмак зада истодай. С.Хайруллоев аз ин тӯҳмати ногаҳонӣ шояд саҳт тарсид, ки зуд китфҳояшро дарҳам кашида: -Охир, ҳеч хел чашмак назадам! Раҳмон Набиевич! Бовар кунед, чашмак назадам.

Дар натиҷаи баҳс ва раду бадали ҳарфҳои пасту баланд ба қароре омадем, ки ҳамин ҷо ду Комиссия ташкил медиҳем ва ҳуди ҳамин лаҳза харду ба Майдонҳо рафта яке мардуми Майдони Озодӣ ва дигаре мардуми Майдони Шаҳидонро ҷавоб медиҳад. Ҳамчунин Атахон Сайфуллоев аз тарафи Президент Набиев вазифадор карда шуд, ки имшаб аз гирдиҳамомадагон ҳолӣ шудани Майдонҳоро тавассути талевизион намоиш дода, эълон кунад, ки митингҳо тамом шуд ва дигар ҳеч гуна гирдиҳамоӣ нест ва аз мардум даъват намоянд, то ба Душанбе ташриф наоранд.

Кенчаев, Ҳувайдуллоев, Дӯстов, Ҳайдар Шарифзода, Мирзоалиев ва Сангаку Рустам бояд митингчиёни Майдони Озодиро ҷавоб медоданд. Комиссияи дигаре, ки аз муовинони Нахуствазир Саидмуродов, Хайруллоев ва инчунин Аслиддини Соҳибназар, Тоҳири Абдучаббор ва банда иборат буд, бояд мардуми Майдони Шаҳидонро ҷавоб медод. Кенчаев ғур-ғуркунон бо дили ноҳолам ба ин қарор розӣ шуд.

Гурӯҳи мо ба назди гирдиҳамомадагони Майдони Шаҳидон омад. Ба намояндаги аз ин гурӯҳ банда тавассути баландгуюк натоиҷи музокиротро, ки дар назди Раиси Ҷумҳур барпо шуд, эълон намуда, аз ҳамагон хоҳиш кардем, ки Майдонро тарк кунанд.

Баъзе аз фаълони Майдон аз тасмими мо изхори норозигӣ мекарданд ва мегуфтанд, ки Шуморо фиреб медиҳанд ва ё исрор меварзиданд, ки бояд аввал онҳо, яъне аҳли Майдони Озодӣ ба гирдиҳамоии худ хотима бахшида ба манзилҳояшон баргарданд, баъд мо меравем.

Хушбахтона, аксарият ба ҳарфҳои мо гӯш фаро дода дар муддати як-якуним соат Майдони Шаҳидонро тахлия карданд. Баъди адои намози пешин, соатҳои сеи рӯз шахсан аз Майдон дидан кардам, ки дар он ҷо касе набуд.

Ба Қозиёт баргашта тавассути телефони ҳукумати ба Атахон Сайфуллоев - Раиси Кумитаи садо ва симо занг задам. Дар ҷои кориаш набуд Котибааш хабар дод, ки дар Студияи №3 аст ва шумораи телефони он ҷоро дод. Ба Студияи №3 занг зада ӯро пайдо кардам. Гуфтам, ки мувофиқи қароре, ки имрӯз дар назди Раиси Ҷумҳур доштем, мо Майдони Шаҳидонро ҳолӣ кардем, хоҳиш мекунам, наворбардорони телевизионро бифиристанд, то аз Майдони ҳолӣ наворгирӣ кунанд ва онро имшаб ба мардум намоиш диҳед. Ҳамчунин аз Майдони Озодӣ низ...

Вале дар ҳамон лаҳзаҳо мо иттилои комил доштем, ки аъзоёни ҳайати ба Майдони Озодӣ рафта - Кенчаев, Дӯстов, Хувайдуллоев, Ҳайдар Шарифзода ва дигарон баръакс ваъдаи худ ва қарори қабулшуда на танҳо мардумро ба бозгашт ба манзилҳояшон даъват накарданд ва Майдонро ҳолӣ нанамуданд, балки аҳли Майдони Озодиро "хайра мақдам" гуфта ин амали онҳоро "пуштибонӣ аз ҳукумати қонунӣ" шарҳ дода ба хотири ба Душанбе "ташриф оварданашон" изхори сипосгузорӣ кардаанд...

Мачбур шудам ба Набиев занг занам. Гуфтам, ки "мо Майдонро ҳолӣ кардем, аммо мувофиқи ваъда ва қарор гурӯҳи ба Майдони Озодӣ рафта ҳеч корро анҷом надоданд". Ишон дар ҷавоб изҳор карданд: - Кенчаев ва Дӯстов хабар доданд, ки имрӯз дер шуд, фардо пагоҳии барвақт автобусу мошинҳо бензин заправка карда одамоя ба Кӯлоб мебаранд...

Ман асли воқеаро ба он кас баён кардам, ки дар бораи ҳолӣ кардани Майдон ҳеч қадоме аз онҳо ҳатто ҳарфе нагуфтааст, баръакс ҳамашон мардумро, аввал, барои ба Душанбе омаданашон "Хуш омадед" гуфта, баъд онҳоро ба идомаи гирдиҳамоӣ даъват карда, омодагии худашонро барои бо хурокворӣ таъмин намудани гирдиҳамомадагон эълон намудаанд...

Ба фикрам, Набиев аз ин хабар норозат шуданд:

-Надонам. Ба ман ҳамин хел гуфтанд. Боз худатон телефон карда пурсед.

Ба Кенчаев занг задам ва пурсидам, ки ваъда чӣ шуд, ҷаро Майдонро ҷавоб надодед, мо мардумро ҷавоб додем...

Кенчаев бо асабоният дар ҷавоб гуфт:

-Ҷонибдорони Шумо расо як моҳ дар Майдон митинг карданд, ҳар касро хостанд, ҳақорат карданд, монед, ҷонибдорони мо низ митинг кунанд, дарди дилашонро гӯянд. Мана, аз Айнӣ аз Панҷакент одамон ба роҳ баромадагӣ, биёянд, расанд, гапошона зананд, ана, баъди ягон ҳафта мераванд...

Хулласи калом, Комиссияе, ки масъули ҳоли намудани Майдони Озодӣ буд, худ вазифаи пуштибонӣ ва бо хайма ва хӯроки гарм таъмин кардани митингчиёни Майдонро бар ўҳда гирифт ва илова бар ин шаҳрдори Душанбе – Мирзотемур Мирзоевро ҳам ба ин кор муваззаф кард. Ҳамон шаб Атахон Сайфуллоев Қарори дар музокироти назди Раиси Ҷумҳур қабулшударо иҷро накард, яъне ҳеч гуна наворро дар мавриди ҳоли шудани Майдони Шаҳидон намоиш надод ва мазмуни Қарорро ҳам ба самъи мардум нарасонд. Ҳол он ки дар Қарор таъкид шуда буд, ки митингҳо барҳам хурданд ва ҳеч кас барои митинг ба шаҳри Душанбе наёяд.

Шояд хонандаи гиромӣ дар асоси муқоисаву муқобилаи далелҳои боло ба хулосае омада бошад, ки митинги Майдони Озодӣ, ки боиси фочиаҳои даҳшатноки Тоҷикистон гардид аз ҷониби ҳамин афроде, ки исмашон дар боло зикр шуд ва боз худ узви Комиссияе гардиданд, ки бояд Майдонро тахлия мекард, ташкил шуда буд.

Рузи дигар митинги Майдони Озодӣ бо ҳамон шуруғавое, ки шуруғ шуда буд, идома дошт. Хаймаҳо пайдо шуданд, дегҳои калон-калони хӯрок барои мардум омода буд, дар дохили бинои Шӯрои Олӣ барои Штаби митингчиҳо утоқҳои корӣ доданд.

Аз ҳамин бинои Шӯрои Олӣ ба ҳамаи раисони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои Ҷумҳурӣ, раисони колхозу директорони совхозҳо, ки зодагони Бадахшону Қаротегин набуданд, дастур доданд, ки барои ташкил ва сафарбар намудани мардум ба митинг нақлиёт ҷудо кунанд, барои пуштибонию таъмини хӯроки гарми митингчиҳо маблағҳои зарурӣ ҷамъоварӣ намуда ба Штаби Майдони Озодӣ бифиристанд.

Дар маҷлисоҳои шаҳрдорӣ Душанбе раҳбарони тамоми ташкилоту корхонаҳо, заводу фабрикаҳо, донишгоҳу институтҳо, сардорони маҳаллаҳо чамъ намуда супориш доданд, ки ҳар ташкилот барои иштирок дар митинги Майдони Озодӣ ҳар рӯз бо роҳхати расмӣ адади муайяни одамонро ба командировка /маъмурият/ фиристад.

Ба таври, мисол мехоҳам ҳодисаеро ёдоварӣ кунам, ки шояд ақсарияти хонандагон онро худ дар хотир дошта бошанд: Як гурӯҳ аз сокинони

шаҳри Конибодом бо раҳбарии Котиби горком ва Имоми масҷид бо хуччатҳои расмии маъмурият ва маблағи зиёди пули нақд тавассути ҳавопаймо ба пойтахт омада буданд. Дар санади маъмурияти онҳо мақсади командировка ин тавр навишта шуда буд: "Шаҳри Душанбе, Майдони Озодӣ".

Дар Фурудгоҳи шаҳри Душанбе касе ба намояндагӣ аз Штаби гирдиҳамоии Майдони Озодӣ ин меҳмонони мӯҳтарамро пешвоз нагирифт. Тасодуфан онҳо автобусро кироя кардаанд, ки ронандааш аз ҷонибдорони Майдони Шаҳидон будааст ва дастури онҳо "Ба митинг ба Майдон ҳай кунед"-ро ба таври худ фаҳмида онҳоро рост ба назди Ҷойхонаи "Роҳат" оварда дар миёни гирдиҳамомадагони Майдони Шаҳидон пиёда намудааст.

Рӯзи баъд аз таҳлия Майдони Шаҳидон дар муҳосираи садҳо нафар низомии сипардор қарор дошт ва ҳаводорони он дар ҳавлӣ ва атрофи идораи Қозӣёт ҷамъ омада буданд. Қариб ҳамаи фаъолони собиқи гирдиҳамоии Майдони Шаҳидон дар утоқи кории мо ҳузур доштанд. Бархе моро сарзаниш мекарданд, ки "дидед, мо гуфта будем, ки фиреб медиҳанд! Майдонро тарккардан лозим набуд. Онҳо ба ваъдашон вафо намекунанд. Бояд ҳозир рафта Майдонро бигирем".

Ман аз Қароре ки дирӯз дар ҳузури Раиси Ҷумҳур дар робита ба масъалаи таҳлияи Майдонҳо қабул шуда буд ба қадрӣ ҳол дифоъ мекардам ва кӯшиш доштам, ки кор ба гирдиҳамоии дубора дар Майдони Шаҳидон кашада нашавад, зеро аз оқибати ин кор дилам дар ҳавотир буд. Аммо новобаста аз муҳолифати банди аксарияти ҳозирон ба ҳулосае омаданд, ки гирдиҳамоиро дар Майдони Шаҳидон аз сар гиранд ва билохира ман ҳам ба ин розӣ шудам.

Вақте ки рӯёруии Майдонҳо шиддат гирифт ва адовати ошкоро байни онҳо пайдо шуд ба ҳулосае расидам, ки иштибоҳи бузурге содир шудааст. Бояд ҳамаи имкониятҳои худро истифода мебардам, ки гирдиҳамоиҳо ташкил нашаванд. Аз он ки пеши ин корро гирифта натавонистам баъди ду-се рӯзи гирдиҳамоӣ пушаймон шудам. Аз ҳамин сабаб аз раҳбарони Майдони Шаҳидон тақозо кардам, ки идораи Қозӣётро ҳамчун ситоди гирдиҳамоӣ истифода набаранд. Онҳо ин пешниҳоди маро норозӣна қабул карда ситоди гирдиҳамоиро ба худӣ Майдон ё ба гумонам, ба Театри ба номи Лоҳутӣ кӯчониданд.

Вақте ки анбӯҳи одамон ба сафи низомииёне, ки Майдони Шаҳидонро муҳосира карда буданд, наздик шуданд, сипардорони мусаллаҳ аз фишо-

ру ҳайбати онҳо ҳаросида дар як они воҳид Майдонро тарк карданд. Ҳамин тавр гирдиҳамой дар Майдони Шаҳидон аз нав шурӯъ шуд.

Раҳбарони гирдиҳамоеи Майдони Озодӣ Садо ва Симои давлатиро ба манфиати худ ба таври васеъ истифода бурда барои ташвиқ ва таблиғот имконоти зиёде доштанд. Ба миён омадани чунин як вазъи нобаробар мардуми Майдони Шаҳидонро бештар ба шӯр меовард.

Яке аз шиорҳои асосии гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ истеъфои банд аз вазифаи Раиси Идораи Қозии Тоҷикистон буд. Баръакси онҳо аҳли Майдони Шаҳидон аз мо дифоъ мекарданд. Аммо хулосаи шахсии ман ҳанӯз дар ҳамон замон ин буд, ки ҳадафи асосии тарроҳони ҳақиқии гирдиҳамоеи ҳар ду Майдон бадном намудани шахсияти банд ва бо ин роҳ аз Риёсати Идораи Қозийёт ва дар кул аз сахнаи сиёсӣ дур сохтани инчониб буд. Гарчи яке ошкор ба муқобили мо шиор дода тӯҳмату бӯхтон мебаст ва дигаре гӯё зоҳиран аз мо пуштибонӣ мекард, вале мақсади асосии тарроҳони ҳар ду гирдиҳамой дифоъ аз манофеи худ буд.

Шояд хонандаи гиромӣ аз чунин қазовати банд дар ҳайрат монда бошад, вале дар ин ҷо бо овардани чанд нуқтаи муҳим аз шумо хоҳиш менамоям, ки худ ин масъаларо баррасӣ намуда инсофан таъйин бинмод, ки ҳадафи аслии тарроҳони ин гирдиҳамоеҳо ва нақши воқеии банд дар онҳо чӣ будааст. Ҳатто бо мулоҳизаи андак ҳам метавон дид, ки миёни нақши ҳақиқии банд дар ин ҳаводис ва навиштаҳо ва овозаю гумонҳои машҳур чӣ фосилаи бузург вучуд дорад!

1. Коргардонҳои асосии Майдони Озодӣ номенклатураи хизбию давлатии минтақаҳои Ленинобод ва Кӯлобу Ҳисор буданд, ки баъди интихоботи Раиси Ҷумҳур мехостанд, мавқеи худро дар тамоми доираҳои қудрати давлатӣ аз ҳисоби сахмияи номенклатураи Қаротегину Бадахшон, ки дар ин интихобот шикаст хурданд, таҳким бахшанд;
2. Номенклатураи коммунистии Қаротегину Бадахшон, хусусан пас аз барканории Аслонов ва муҳокимаи ошкорои Навҷувонов ва паҳн шудани овозаҳое, ки гӯё "ҳама ҷо ва хусусан соҳаи савдо ва умури дохиларо помирию қаротегинӣ зер кардааст", манофеи худро дар хатар дида барои дифоъ аз худ аз ҳама гуна имконот истифода бурд ва тавонист, ки эҳсосоти маҳалчигиро таҳрик дода, мардумро ба Майдон биёварад. Номенклатураи коммунистии ин минтақаҳо ҳатто муваффақ шуд, ки гурӯҳҳои бо ҳам мухолиф, мисли Эшонҳо, аҳли тасаввуф ва Ҳизби Наҳзатро дар як Майдон гирд оварда, ба манфиати худ истифода намояд;
3. Коргардонҳои аслии ҳар ду Майдон ва хочагони хориҷии онҳо густариш ва бедории ислом дар Тоҷикистон, кушоиш ва сохтмони садҳо масҷид, ташки-

ли Донишгоҳу мадрасаҳои Исломи, тақвияти нақш ва ҷойгоҳи Идораи Қозийёт, густариши нуфузи табақаи руҳоният, болоравии обрӯю эътибори шахсияти банда, дилгармию ихлоси мардумони бешумор, хусусан табақаи зиёиён ба инҷонибро, ки ин ҳама дар воқеъ оғози як таҳаввулоти бузург ва эҳғаронаи сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дар минтақа буд, хатари ҷиддие нисбат ба манофеи истеъморгаронаи худ медонистанд. Магар онҳо метавонистанд ин омилҳоро нодида бигиранд?!

4. Гурӯҳе аз коргардонҳои ҳизбӣ ва номенклатураи Майдони Шаҳидон мехостанд, тавассути ин гардиҳамоӣ Набиевро аз таъсир ва "шарри" Кенчаеву Хувайдуллоевҳо дур сохта, риштаҳои муносибати худашонро бо Раиси Ҷумҳур бештар устувор намоянд;

5. Дар баробари торафт фалаҷ шудани сохтори давлатдории Тоҷикистон бародарони маскавиашон дар зехни коргардонҳои ҳар ду Майдон чунин шоигъаеро қавӣ гардониданд буданд, ки "то хабардор мешавед, Қозӣ ҳокимиятро ба даст мегирад". Айни ин иборотро муздурони Маскав - Ҳайдар Шарифзода ва Рустами Абдурахим дар оғози гирдиҳамоиҳо дар шаҳри Кӯлоб ба хотири тарсонидани мардум аз низоми исломи тақрор мекарданд. Аз ин рӯ коргардонҳои ҳар ду Майдон номи моро байрақи "мубориза"-и худ қарор дода мехостанд нишон бидиҳанд, ки тамоми ин кашмакаш ва ҷанҷолу нооромииҳо бо номи ҳамин шахс вобаста аст ва ӯ сабабгори ҳамаи ин воқеаҳост. Ба ин васила онҳо барои бадном ва беобрӯ кардани шахси банда ва сарқӯб намудани бедории воқеии исломи талош мекарданд. Бояд иқрор шуд, ки онҳо дар амалӣ намудани ин нақшаҳои шуми худ то андозае муваффақ шуданд, ки баъзе аз онҳо чунин аст:

а) бо ташкили саҳнаҳои театрий, намоишҳои телевизионӣ ва барномаҳои радиои тӯхматҳои гушношунид ва зиёдеро дар ҳаққи банда бофтанд ки ҳатто як қисми мардум дар доираи таблиғоти дурӯғин қарор гирифта ба ин "эҷодиёти" онҳо бовар карданд;

б) мо ва бисёр шахсиятҳои бузурги исломию милли маҷбур шудем аз Тоҷикистон ҳичрат кунем ва он бахш аз уламои ислом, ки дар дохили кишвар боқӣ монда буданд, ба истиснои як зумра муллоҳои чаласавод ва маддохони "фронти халқӣ", маҷбур шуданд, ки дар натиҷаи даҳшат ва террорҳои бешумори солҳои 1993 – 1994 - 1995 ва азобу шиканҷаҳои ваҳшиёна сукут ё гушанишинӣ ихтиёр кунанд. Дар натиҷа то як муддати муайян "майдон" барои онҳо холӣ монд;

в) Идораи Қозийётро пароканда намуда бо таъйини афроди бесалоҳият ва ноустувор дар раъси "муфтиёт" оқибат онро дастнигари дастгоҳҳои ҳукумати карданд. Ҳамонанди замони шӯравӣ таъйини

имомхатибхоро боз дубора ба ихтиёри КГБ ва ҳокимони маҳаллӣ гузоштанд ва ба ҳамин тариқ истиқлолияти тасмимгирӣ ва озодии фаъолияти Идораи Динӣ ва масочидро, ки аз бузуртарин дастовардҳои мо буд, барҳам заданд;

6. Мустақилияти Идораи Қозиёт дар тасмимгириҳо, беэътиноии он ба дастуроти ҳизбию давлатӣ, ба вижа органҳои маъмурӣ ва пойбанд набудани мо ба ҳокимон ва давлатдорон, номенклатураи ҳизбию давлатиро дар ҳақиқат ба хулосае овард, ки акнун ба як нерӯи "фармоннобардори исломӣ" рӯ ба рӯ шудааст ва бояд онро аз сари роҳи худ дур кунад, то ҳудаш ба танҳои болои мардум таъсиргузор ва бар онҳо ҳукмронӣ ҳукмфармо бошад;
7. Доираҳои ҳосусии хоричӣ дар коргардонии Майдонҳо нақши аслии доштанд ва бо ҳар роҳи василаи мумкин ба раванди ҳодисаҳо таъсир расонда дар роҳи сиёҳ кардани фаъолияти Идораи Қозиёт ва шахси инҷониб корҳои зиёдеро анҷом доданд ва бо ин роҳ кӯшиданд, то аз пешравиҳои ислом ва нуфузи афзоиандаи Қозӣ ҷилавгирӣ бинамоянд, зеро оғоз ва идомаи як чунин чараён ояндаи сиёсати мустамликадорӣ онҳоро дар Тоҷикистон ба хатар андохта буд.

Мутаассифона, ҳамин гуна дасисаҳои сиёсӣ, ки дар соли 1992 дар атрофи номи банда ташкил шуда буд, дар солҳои 1996-1997 ва ибтидои соли 1998 боз такрор шуд.

Чуноне ки зикр шуд, бо овардани ин далоил мехоҳам, хонандаи гиромӣ бо чехраҳои аслии ва ҳадафҳои шуми коргардонҳои ҳақиқии Майдонҳо ошноӣ пайдо кунад. Бо мурури замон яқин шуд, ки ҳадафҳои коргардонҳои аслии Майдонҳо аз нуқтаҳои зикргардида ҳам фарохтар будааст.

Аммо бо вучуди ин дасисаҳо мардум аз сари ишқу имон ба сахна омада буданд ва дар Майдони Шаҳидон ҳазорон - ҳазор мухлисону ҳаводорони ҳақиқии банда аз сидқи дил ба хотири пуштибонӣ ва ҳимоят аз мо дар гирдиҳамой ширкат доштанд, ки барои изҳори чунин ихлосу муҳаббат як умр аз онҳо миннатдорам. Ёд дарам, ки борҳо Кенчаев ва дигар мансабдорон таъкид карда буданд, ки "Шумо тарафдоронатонро аз Майдон бароред, мо бо Қаротегиниҳою помириҳо чӣ кор карданамонро худамон нағз медонем!" Ман ҳеҷ вақт ин пешниҳоди онҳоро қабул надоштам. Зеро медонистам ки бародарони бадахшию қаротегинӣ низ мухлисони ҳақиқӣ ва ҳаводорони инҷониб буданд. Ман низ ҳамаи онҳоро бародарони исломии худ дониста ҳеҷ гуна тафовутро байни маҳалҳо қоида набудам.

Ҳамчуноне ки дар боло зикр шуд, яке аз шиорҳо ва талабҳои асосии гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ истеъфои банда буд. Дар робита ба ин масъала ду бор дар Бӯстонсарои ҳукуматӣ музокираю мулоқот баргузор шуд.

Дар музокираи аввал бародар Муҳаммадшарифи Ҳимматзода ҳайати намояндагони Майдони Шаҳидонро сарварӣ мекард. Аз ҷониби Майдони Озодӣ дар ин мулоқот Сангак Сафаров, Дӯстов, Ҳувайдуллоев ва Ҳайдар Шарифзода ширкат варзиданд. Бародар Ҳимматзода пас аз ин мулоқот як нуктаи "муҳиму аҷиб"-ро роҷеъ ба Майдони Озодӣ ва раҳбарияти он кашф карданд, ки барои ҳамаи мо низ бисёр тааҷҷубовар буд:

-Бародарҳо! Ман чунин хулоса баровардам, ки ҳӯҷаини ҳақиқии Майдони Озодӣ "Сангак Сафаров" будааст. Ноиби Раиси Ҷумҳур Дӯстов, Прокурори Генералӣ Ҳувайдуллоев ва ҳатто Мулло Ҳайдар ҳам ба даҳани ҳамон ниғаҳ карда гап мезаданд, асосан гапро ҳавай мезад, дигарон бо иҷозати вай гап мезаданд. Во аҷабо! Як одами бисту се сол дар маҳбасҳо шиштагӣ имрӯз ҳӯҷаин.

Воқеан, то он вақт кӣ ва чӣ кора будани Сангак ба инҷониб ва аксарият маълум набуд. Ва ҳамаи мо дар он лаҳза ба тааҷҷуб афтодем. Талаби қатъии намояндагони Майдони Озодӣ чунин буд: истеъфои бечуну чарои Тӯраҷонзода аз мансабаш ва эълони ин истеъфо аз ҷониби ҳуди ӯ дар ҳузури иштирокчиёни Майдони Озодӣ. Илова бар ин Қозӣ бояд аз гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ узр пурсад.

Дар музокироти дуюм бо тақозои Р.Набиев ҳуди банда ҳамроҳ бо бародар Ҳимматзода, Ҳазрати Қиблагоҳӣ, Эшони Саидашраф /Ҳудо раҳматашон кунад/ ва ададе аз имомҳои шаҳри Душанбеву вилояти Қурғонтеппа ширкат доштем. Аз тарафи Майдони Озодӣ бо раҳбарии Набиев тамоми шахсиятҳои "маъруф", ки зикри баъзеяшон дар боло гузашт, ба истиснои Сангак Сафаров ширкат доштанд. Шояд дар ҳолати набудани Набиев дар бинои Шӯрои Олӣ, Сангак Сафаров идораи Майдон ва умури кулли кишварро дар даст дошт.

Боз ҳамон ҳарфҳои кӯҳна: -истеъфои банда;

- бозгардонидани Кенчаев ба мансаби Раиси Шӯрои Олӣ;

- бекор намудани Қарорҳои Иҷлосияи XIII Шӯрои Олӣ /16-22 апрели соли 1992/.

Баҳс дар атрофи ин масъалаҳои хеле тезу тунд ва тӯлонӣ буд.

Агарчи ду моҳ пеш аз ин, яъне дар аввали моҳи феввали соли 1992 ба муносибати даъвати Анҷумани Идораи Муслмонони Осиёи Миёна инти-

хоботи Раиси Идораи Қозиёт доир шуда буд ва банда барои панҷ соли оянда мучаддадан ба ин мақом интихоб шуда будам, вале ба хотири оромона пароканда шудани Майдони Озодӣ мо ризоият додем, ки ҷаласаи интихоби Раиси Идораи Қозиёт аз нав дар таърихи 11 май бо иштироки тамоми имому хатибҳои Ҷумҳурии баргузор шавад. Тибқи ҳамин Қарор намоёндагони Қозиёти Кӯлоб, ки Ҳайдар ташкил карда буд, бо вучуди тобеи Идораи Қозиёти Ҷумҳурии набуданашон, метавонистанд дар интихобот ширкат кунанд,

Дар ҳамин мулоқот шартҳои мо чунин буд:

- то якуми моҳи май митингҳо қатъ шуда Майдонҳо тахлия шаванд;

- Қарорҳои Иҷлосияи XIII Шӯрои Олӣ, ба вижа Қарори баргузори интихоботи парламент дар моҳи декабри соли 1992, бидуни тағйир боқи монад.

Аммо Ҳайдар дар ҷавоб чунин гуфт:

-Шумо худ ҳамин рӯз дар назди мардуми Майдони Озодӣ ба истеъфо меравед, аз мардум узр мепурсед ва расман эълон мекунад, ки дигар номзодии худро дар интихоботи Қозиёт намегузаред. Ин як. Дуюм, Кенчаев бояд ба вазифаи Раиси Шӯрои Олӣ барқарор шавад. Сеюм, қарорҳои Сессия дар бораи таъйини интихобот ва ташкили Комиссиони Марказии интихобот бекор карда шавад. Фақат баъди ин мо Майдонро тарк мекунем.

Ҳамин тариқ мулоқоти дуввум низ бидуни ҳеч натиҷа анҷом ёфт, зеро шартҳои гузоштаи Ҳайдару Набиев барои ҷониби мо қобили қабул набуд.

Бо вучуди бенаҷа мондани музокирот мо ба таври якҷониба тасмим гирифтём, ки дар рузи 11 май соли 1992 ҷаласаи интихоби Раиси Идораи Қозиётро баргузор намоем. Рӯзномаҳои озод аз ин мавзӯ хабар доданд, аммо бо вучуди мурочиатҳои мо "радио ва телевизиони сайфуллоевӣ" қасдан ҳеч хабареро дар ин бора интишор надовд.

Бояд зикр шавад, ки ҳамаи ин музокирот қабл аз ташкили Горди махсуси Раёсати Ҷумҳур аз ҳисоби гирдиҳамомадагони Майдони Озодӣ ва мусаллаҳсозии онҳо буд.

Пас аз он ки дар рӯзи 30 апрели 1992 Қарори таъсиси баталиони махсуси Раёсати Ҷумҳурии тасвиб гардид ва омодагӣ ба мусаллаҳсозии он оғоз шуд, мо бо хоҳиши худ С.Кенчаев, ки дар он рӯзҳо Раиси КГБ буд, дар маҳаллаи Зайнаббидии шаҳри Душанбе, дар манзили Худораҳмати Ҳоҷӣ Бобокалон бо ҳузури Қиблагоҳӣ бо ӯ мулоқот намудем. Бардошти

ман аз ин мулоқот ин буд, ки С.Кенчаев мехост, бо таъсиси ин горд моро битарсонад ва аз ин рӯ эълон намуд, ки илова бар 1800 нафари аҳли Майдони Озодӣ боз ҳазор нафари дигарро низ аз вилояти Ленинобод мусаллаҳ мекунанд ва қотёна талаб кард, ки ҳарчи зудтар ҷонибдоронатонро аз Майдони Шаҳидон берун кунед ва илло ҳамаашонро нобуд мекунем.

Ман кӯшиш кардам, ки иштибоҳ будани ин тасмимгириҳояшонро барояшон бифаҳмонам:

- Ин роҳ роҳи хатост, ба зӯрӣ, бо истифодаи силоҳ мушкилии ба вучуд омадаро ҳал карда наметавонед, билъакс хуни зиёд мерезад ва дар оянда ҳамаи гуноҳро ба сари худатон мезананд. Дар назди Худо ҳам масъул мешавед. Аз он ки Шуморо "Комиссар Катанӣ" меӯянд бо шиорҳо ҷонибдорӣ мекунанд, фирефта нашавед, рӯзи даркорӣ, ҳар вақт лозим ояд аз маърака зада берунатон мекунанд.

Субҳоналлоҳ! Ҳамин пешбиниҳоям дар Иҷлосияи XVI Шӯрои Олӣ дар Хучанд сад дар сад собит шуд. На танҳо ба ӯ мансаби Раиси Шӯрои Олиро надоданд, балки аз мансаби Раиси КГБ ҳам маҳрумаш карданд. Бар замми ин "болои сӯхта намақоб" дар рӯзҳои омад - омади Сангак ба Хучанд Кенчаевро дар кучое чанд рӯз дар ҳабс нигоҳаш доштанд.

Қобили зикр аст, ки то имрӯз касе аз асли воқеаи ҳабсшавияш чизе нанавишт ва худаш низ аз баёни ҳақиқати ҳол дар китоби "Табаддулот..."-аш "сукут" ихтиёр кардааст.

Аз аввалин фаъолиятҳои горди мусаффои Майдони Озодӣ ин буд, ки одамони бегуноҳро чӣ аз ҷавонон ва чӣ аз бузургсолон аз хиёбонҳои атрофи Майдони Озодӣ боздошт карда ба таҳонаҳои биноҳои Шӯрои Олӣ ва Госплан /Кумитаи давлатии барномарезии ҶТ/ мебарданд ва дар он ҷо онҳоро азобу истинтоқ мекарданд. Қор ба дараҷае расид, ки ҳатто меҳмонони пойтахтро, ки аз дигар ҷумҳуриҳо барои анҷоми ягон кори худ ба Душанбе омада буданд, дастгир карда чайбӯҳояшонро ҳолӣ карда азобу шиканча мекарданд. Аз "асирон" танҳо як талаб доштанд: Қозиро ҳақорату дашноми қабех дех ва аз минбари Майдони Озодӣ истеъфои ӯро талаб кун... Агар касе ба ин талабҳояшон розӣ намешуд, ӯро бисёр лату кӯб карда шабу рӯз ба нишастан руҳсат намедоданд ва бидуни обу хӯрок доимо рост нигоҳ медоштанд.

Бисёриҳо ҳамаи ин азобу шиканча ва таҳқирҳои бешумори онҳоро таҳаммул карда аз носазо гуфтан дар ҳаққи банда худдорӣ карданд. Албатта, шиканчаҳои бемисл онон боис шуда буд, ки баъзе аз асирон таҳаммулашонро аз даст дода дарҳости ин ҷаллодонро ба ҷо оварданд.

Шахсеро ду рӯз азоб додаанд ва дар рӯзи сеюм ӯ маҷбур шудааст, талаби онҳоро ба ҷо оварад. Ҳамон банди Худо пас аз озод шудан ба наздам омада гиря карда гуфтанд:

- Қозидомулло! Ман маҷбур шудам, Шуморо ҳақорат бидиҳам. Маро бубахшед...

Ман он касро ба оғуш гирифтаам ва ашкҳоям бехтиёр равон шуданд:

-Зарар надорад, бародари азиз! Дар чунин ҳолатҳо, ки ҷон дар хатар аст, ҳатто гуфтани калимаи куфр гуноҳ надорад. Пеш аз ин Абучаҳлҳо дар Макка саҳобаҳои Расулulloхро ваҳшиёна азоб меоданд, дар зери Офтоби сузони биебони Маккаи мукаррама чормех карда се-чаҳор рӯз об наода лату куб мекарданд, ки Ҳазрати Расулulloхро дашном диҳанд, паямбаришро инкор кунанд. Саҳобаҳои буданд, сабр карда тавонистанд, мисли Ҳазрати Билол разиаллоху анху ва саҳобаҳои буданд, ки натавонистанд он ҳама азобу таҳқиқоро таҳаммул кунанд, мисли Оли Ёсир ва калимаи куфрро ба даҳон оварданд. Баъд аз озод шудан аз гуфташон дар назди Расулulloх мисли Шумо хичолат кашиданд. Дар ин хусус Ҳақ субҳонаху таъоло ба пайғамбараш оятро дар сураи "Наҳл" /Сураи 16 ояти 106/ нозил кард, ки мазмуни мухтасараш чунин аст: Касе, ки қалбаш аз имони худ мутмаин аст ва маҷбур водор ба гуфтани калимаи куфр намудандаш, гунаҳкор намешавад.

Шаббе чанд нафари дигарро, ки "аз дӯзахи таҳонаҳои Шӯрои Оли" раҳо ёфта буданд ва тамоми аъзои бадашон аз таъзиби ваҳшиёна хуншор ё каб-кабуд шуда буд, ба наздам оварданд. Ҳамон вақт ҳеч ақли солим чунин ваҳшониятро аз ҷониби як тоҷик ба муқобили тоҷики дигар тасаввур намекард. Фавран муовини аввали Сардори Умури Доҳилаи шаҳри Душанбе сарҳанг /полковник/ Шоматовро ба Идора даъват намуда ҷавонони ҷабридари ба ӯ нишон додам. Афсӯс хурду дашном дод, вале гуфт:

- Коре аз дасти мо намеояд. Ҳамашон мусаллаҳ ва масту аласт хастанд. Ҳеч кас ҷурат намекунад пеши роҳшонро гирад...

Мушкилтарин лаҳзаҳои зиндагӣ ҳамон рӯзҳо буданд. Одамони беғуноҳро танҳо ба хотири он, ки ин ҷонибро дашном бидиҳанд, дар хиёбонҳо боздошт намуда ба таҳонаҳо бурда истинтоқ мекарданду ман барои наҷоташон коре карда наметавонистам.

Аз даргоҳи Худованди мутаъол барои ранҷҳои кашадашон аҷри бузург ва ҷанноти наъим умедворам. Зеро онҳо натавонанд шахси банд ва шарафу номуси як бародари динии худро, балки обрӯю эътибори Исломо дар шахси ман ҳимоят карданд. Худо худаш аҷрашонро диҳад. Ҷуноне ки дар боло қайд шуд, ҳанӯз аз рӯзҳои аввали гирдиҳамой ситоди Майдони

Шаҳидон бо хоҳиши банда аз Идораи Қозиёт ба худи Майдон интиқол ёфт. Аз ҳамин сабаб дар чаласоти раҳбарони ситоди гирдиҳамоӣ ширкат намекардам ва аз тасмимгириҳояшон дар мавриди бисёре аз масоил иттилоъе надоштам.

Масалан:

- аз тасмими дар рӯзҳои аввали моҳи май ба даромадгоҳи қишлоқи Олӣ Совети ноҳияи Ленин фиристодани як гурӯҳ ҷавонони бесилож, ки дар натиҷаи он чандин нафар ба шаҳодат расиданд. Ин аввалин хуни ноҳақ буд, ки дар хоки Тоҷикистон рехт;

- қарори роҳпаймоӣ ба сӯи бинои КТБ, ки дар натиҷааш даҳҳо нафари дигар шаҳид шуданд;

- масъалаи бозгардонидани митингчиёни Майдони Озодӣ ба манотикашон ва таъйини масири бозгашти онҳо, ҳалли силоҳ шудан ё босилоҳ баргаштанашон;

- пешниҳоди номзадҳо ва ташкили Ҳукумати Муросои Миллӣ.

Дар масъалаи ташкили Ҳукумати Муросои Миллӣ бояд рушани андозам, ки банда дар чаласае, ки бо ибтикор ва талаби фармондеҳи ҳанги 201 Артиши Русия сарҳанг Заболотный, дар қароргоҳи он баргузор шуд ва дар он раҳбарони Майдони Шаҳидон: Бародар Муҳаммадшарифи Ҳимматзода, Давлати Худоназар, Шодмонн Юсуф, Тоҳири Абдучаббор ва ғайра бо миёнҷигарии миёнаравҳои дохилию хориҷӣ дар натиҷаи музокира бо Набиев ҳайати Ҳукумати Муросои Миллиро таъйин намуданд, ширкат надоштам. Росташ, даъват ҳам нашуда будам.

Китобнависони мӯҳтарам! Эй касоне, ки илҳом доред, ки "Тӯраҷонзода коргардони асли ва роҳбари митингҳои Майдони Шаҳидон буд ва касе бидуни иҷозаи ӯ дар Майдони Шаҳидон ҳарфе намезад..." ва ғайраву ҳоказо! Як бор сари ин хотироти мо андеша кунед! Агар шубҳае доред аз шохидон ва иштирокчиёни ин ҳаводис бипурсед, алҳамдулиллоҳ аксарашон бо вучуди террору кушторҳо дар қайди ҳаёт ҳастанд. Насанҷидаву наомӯхта, бе далелу бурҳон моро он қадар тӯҳмат задед, бӯхтон кардед, ки ба тарозуи ақл намегунҷад. Шарм доред! Инсоф намоед!

Бисёр вақт навиштаҳои шумоёнро мутолиа карда дар тааҷҷуб меафтам, наҳод ҳамаи ин корҳо аз дасти ман меомада бошад, наҳод ки ман соҳиби як чунин қудрати бузургу имконоти номаҳдуд бошаму худам аз он беҳабар!? Ё Аллоҳ!

Вақте ки Шайтони Раҷим бо васвасаи худ дар дили инсоне нисбат ба инсонии дигар тухми кинаву адоват мекоштааст, инсонии бадбахт аз фитрати инсонияш дур мешудааст. Ба назари ман, фақат бо кӯмаку васвоси

Шайтони Рачим як фард метавонад дар дили худ нисбат ба Исломи азиз ва шахсиятҳои исломхоҳ ин ҳама нафрат парварида, дар мавриди онҳо ин ҳама дурӯғу тӯҳмат бибофад ва аз ҳама ачибаш ин, ки худаш ҳам баъдан ба ин бофтаҳояш бовар кунад. Худои Бузург барҳақ бандагони худро дар охи-рин сураи Каломи Шариф аз васвасаи шайтонҳои инс ва чинн барҳазар доштааст.

Ҳамчунон ки дар боло зикр намудам, ман дар ҳеҷ гуна машварату тасмимгирҳои асосии раҳбарони Майдони Шаҳидон ширкат надоштам. Танҳо масъалае, ки банда аз ҷузъиёти он огаҳӣ ва дар ҳалли он нақш доштам, муовини Нахуствазир таъйин шудани Давлати Усмон буд. Вақте ки талаби раҳбарони Майдони Шаҳидон ва хусусан исрори худи ҷаноби Давлати Усмон дар бораи ба мансаби Ноиби Раиси Ҷумҳур таъйин намудани ишон дар тӯли се рӯз ҳалли худро наёфт, Устод Нурӣ ба Идораи Қозӣёт омада баён карданд, ки то ин мушкила ҳалли худро наёбад, мардум Майдонро тарк намеkunанд ва дар ин робита хоҳиш намуданд, ки бо бародар Ҷимматзода ва назди Раиси Ҷумҳур рафта ҳамин корро ҳал кунем. Ба хо-тири ҳар чи зудтар тамои шудани митинги Майдони Шаҳидон рози шу-дам, ки якҷоя бо Устод Ҷимматзода дар Бӯстонсарои ҳукумати бо Набиев мулоқот карда ин талаби Майдонро ба ишон расонем.

Раиси Ҷумҳур ҷавоби мантиқӣ дода изҳор дошт, ки тибқи қонун мансаби "Ноиби Раиси Ҷумҳур" интихобӣ аст ва аз ин рӯ наметавонад, ка-серо дар ин мансаб таъйин бинамояд. Пешниҳод намуданд, ки "агар розӣ бошед, Давлат Усмонро муовини Нахуствазир таъйин кунам"

Ба ман ин пешниҳод маъқул шуд ва аз ҳамон ҷо бо телефон бо Устод Нурӣ сӯҳбат кардам. Домулло гуфтанд:

- Давлати Усмон рози нашуда истодааст, Шумо кӯшиш кунед, шояд Раҳмон Набиев розӣ шаванд.

Ман дар ҷавоб гуфтам, ки ба ҷуз қабули ин пешниҳод, роҳи дигаре вучуд надорад...

Дар ҳамон ҷаласа Фармони Раиси Ҷумҳур дар бораи таъйини Д.Усмон ба сифати муовини Нахуствазир имзо шуд ва мо як нусхаи онро бо худ барон Д.Усмон ва Устод Нурӣ овардем...

Ба ҷои хотима

Хонандаи гиромӣ! Таърихи дардмандиҳои солҳои охири Тоҷикистон бисёр печида ва захмҳои пайкари ин миллат бисёр амиқ аст ва метавон саҳифаҳои зиёди дигарро бо шарҳу баёни дардномаи Ватани азиз пур кард. Вале нақли муфассали воқеаҳо ва кашфи бисёре аз асрори то имрӯз пушидаи ин ҳаводисро ба вақти муносибтаре гузошта, дар ҳамин ҷо ин навиштаи кӯчакро ба поён мебарам. Тавре ки дар баҳши муқаддима низ зикр гашт, ин рисола фақат нақли лаҳзаҳои кӯтоҳе аз як давраи муайяни воқеаҳои Тоҷикистон, яъне давраи гирдиҳамоиҳои солҳои 1991-1992 аст ва ҳадафи аслии ин хотирот ва баррасии онҳо огоҳ намудани мардуми Тоҷикистон аз ҷараёни ҳақиқии баъзе ҳаводис ва рӯшан намудани нақши воқеии банди дар онҳо буд.

Оре, ман ба хубӣ эҳсос менамоям, ки далелҳои дар ин китоб овардашуда барои бисёре аз хонандагони гиромӣ, ки шояд дар натиҷаи таблиғоти васеи якҷониба ва дасисаҳои бешумори душманон Тураҷонзодаро "коргардони тамоми ҳодисаҳои солҳои охир ва сабабгори тамоми бадбахтиҳои мардуми Тоҷикистон" медонистанд, ҳале ногаҳони ва боварнокарданӣ мебошад. Рӯшан шудани далоили маҳкам ва ҳақиқатҳое, ки аксаран бардуруғ будани таблиғоти душманон ва тамоман дигар будани нақши бандаро дар ҳаводиси мазкур исбот мекунад, шояд касеро ба ин гумон биёварад, ки нависанда дар ин китоб кӯшиши худсафедкунӣ ба харҷ дода, масъулияти бисёр корхоро аз дӯши худ дур кардааст.

Вале ҳаргиз чунин нест. Гузашти солҳои охир рӯшан намудааст, ки дар ба миён омадани ин фочиаи азим бар сари миллат ҳамаи дастандаркорони ҳамонрӯза ва аз ҷумла банда, гунаҳкор ҳастем. Банда ин мавзӯро ба хуби дарк намуда гоҳе аз эҳсоси гуноҳу пушаймони ва гоҳе аз эҳсоси аҷзу нотавонӣ ба худ мепечидам, ки чаро пеши роҳи чунин шакл гарифтани ҳодисаҳо ва рехта шудани хуни поки фарзандони ин сарзамини муқаддас, ятиму бепарастор мондани даҳҳо ҳазор тифли маъсум ва таҳқир шудани ҳазорҳо хоҳару модари тоҷикро гирифта натавонистам.

Гарчи банда доираҳои ҷосусии хоричиро тарроҳон ва супоришдиҳандагони /заказчик/ ҳақиқии ин фочиаҳо меҳисобам, вале тамоми шахсиятҳои сиёсӣ ва фарҳангӣ ва ба хусус сарони нерӯҳои сиёсии Тоҷикистон - аз коммунист то демократу либерал ва аз исломӣ то миллигарову "бетарафҳо"-ро ки дар ҳаводиси солҳои охир каму беш даст доштаанд, низ барои аз даст рафтани озодию истиқлоли кишвари азиз ва барои поймол шудани иззат ва ифтихори мардуми шарифи Тоҷикистон дар даргоҳи Худованд ва дар пешгоҳи миллат гунаҳкор меҳисобам ва ба ҳеҷ ваҷҳ худро аз ин ҷамъ истисно намедонам ва ин масъулияти сангинро аз души худ дур кардани нестанд ва ҳеҷ кас ҳам ҳаққи ин корро надорад.

Вале бидуни шакл ҳамватани гиромӣ низ ба ин фикр рози хоҳад шуд, ки ҳар кас бояд ба андозаи нақш ва кирдори худ гунаҳкор доништа шавад. Аммо тавре ки мебинем тарроҳон ва коргардонони аслии ҳаводиси фочиабори Тоҷикистон барои аз назарҳо пинҳон нигоҳ доштани нақшаҳо ва ҳадафҳои душманонаи худ дар атрофи номи банда ҳамеша маъракаҳо ва дасисаҳои нав ба нави сиёсӣ ораста мевоҳанд, инҷонибро ба унвони сабабгори аслии тамоми ҳаводиси Тоҷикистон муаррифӣ бинамоянд ва зехни мардумро бо ин фитнаҳо машғул доранд. Мутаассифона, ин гуна дасисабозиҳо мисли солҳои 1991-1992 дар солҳои баъдӣ ва ҳатто пас аз

имзои Созншномаи умумии сулҳ ва оғози кори Комисиюни Мусолиҳаи Миллӣ низ идома дорад.

Ҳадафу нақшаҳои аслии ин доираҳо дар рафтору гуфтори имрӯзашон низ ба ҳубӣ рӯшан аст ва метавон ба баъзе аз онҳо ишора кард. Масалан, ба ҳамагон маълум аст, ки ба даст овардани ҳуқуқҳои поймолшуда ва таъйини ҷойгоҳи волои сиёсӣ ва иҷтимоии Ислом дар Тоҷикистон муҳимтарин ҳадафи муборизаи панҷсолаи нерӯҳои Наҳзати Исломӣ буда ва дар тӯли ин муддат ҷомиаи ҷаҳони низ ин ҳаққи табиӣи мусулмонони тоҷикро эътироф кардааст. Вале бо вучуди ин тарроҳони ҳақиқии ғочиаҳои ҳунини Тоҷикистон ҳанӯз ҳам рӯи ҳадафи аслии худ, яъне роҳ надодан ба бозгашти Ислом ба саҳнаи сиёсии кишвар, таъкид меварзанд.

Гӯё, ки дар ин кишвар ба хотири ба даст овардани ҷойгоҳи сиёсии Ислом ҳазорон нафар қурбонӣ нашуда бошанд ва садҳо ҳазори дигар ба хотири расидан ба ин ҳадафи муқаддас солҳои тӯлониро дар ҳичрат ва хорӣ ба сар набурда бошанд, яъне гӯё аслан ҳеҷ ғочиае руҳ надода бошад, ки яке мисли Раиси Думаи давлатии Русия дар як сафари кӯтоҳи худ ба Тоҷикистон /моҳи январӣ соли 1998/ се бор бар зарурати ғайримазҳабӣ, ба ибораи фиребандаи онҳо "дунявӣ", боқӣ мондани низоми давлатдорӣи Тоҷикистон исрор меварзад ва дигаре эълон мекунанд, ки тоқати дидани исломӣ шудани кишвари ҳамсояшро надорад. Ҳамфикрони онҳо дар ҳукумати Тоҷикистон низ воқеияти Ватани худро ноҳақ гирифта таъкид менамоянд, ки Тоҷикистон ҳамеша лоиқи ғайримазҳабӣ, яъне ба қавли худашон "дунявӣ", боқӣ мемонад ва ба ҳеҷ кас иҷоза намедиханд, ки Исломро барои ҳадафҳои сиёсиаш истифода барад.

Агар дар ин гуфтаҳо ишораи ҳукуматдорони имрӯза ба раҳбарони ҳаракати исломӣ бошад, мо эълон мекунем, ки ҳеҷ вақт исломро барои расидан ба ҳадафҳои сиёсии худ истифода накардем ва намекунем. Ба ҳамагон рӯшан аст, ки дар ҷаҳони имрӯза нерӯҳои исломӣ бо чӣ душвориву мушкилоте рӯ ба рӯ ҳастанд ва агар ҳадафи мо фақат расидан ба қудрати сиёсӣ ва ҷоҳу мансаб мебуд, аз роҳҳои дигар ба даст овардани онҳо хеле осонтар буд ва мо ҳам мисли ҳар як фарди манфиатҷӯ аз роҳи беҳатару осонтар мерафтем. Аммо ин Ислом аст, ки ба пайравони худ амр кардааст, то тибқи аҳкоми илоҳӣ зиндагӣ намуда барои барпоии ҷомиаи исломӣ талош кунанд. Аз ин рӯ дӯстони Худо ин ҳама азобу машаққат ва шаҳодату ҳичратро ба ҷон пазируфта барои ризои Худо мубориза мекунанд.

Дар мавриди таъкидҳои муқаррари доираҳои мазкури хориҷӣ ва ҳукуматдорони Тоҷикистон бар лоиқ /дунявӣ/ боқи мондани низоми ин кишвар низ бояд гуфт, ки ин асл ба ҳеч вачҳ ба воқеияти ҷомиаи мусулмони Тоҷикистон мувофиқ нест. Дунявӣ ё лоиқ будани низом ба он маъноист, ки ҳеч гуна шахсият ва гурӯҳҳои сиёсии дорои ақидаи исломӣ ҳаққи фаъолият ва ширкат дар ҳаёти сиёсии кишварро надоранд. Дар кишваре чун Тоҷикистон, ки 97% мардуми он мусулмон аст, ин амр ба маънои аз ҳаёти сиёсӣ дур нигоҳ доштани тамоми мардуми мусулмон мебошад ва саҳнаи сиёсиро хоси онҳое мекунад, ки аз муҳимтарин аркони эътиқодоти исломии худ даст кашада бошанд. Оё мардуми мусулмони Тоҷикистон баъд аз фаҳмидани маънои "дунявӣ" будани ҷомеа, ба ин вазъ розӣ мешаванд?! Калимаи «дунявӣ», ки дар Қонуни Асосии Ҷумҳурии Тоҷикистон дарҷ шудааст, тарҷумаи истилоҳи русии «светский» буда, маънои ҳақиқии он «бедин, ғайримазҳабӣ, зиддинӣ, лоиқ» ва дар кишвари мо ба мафҳуми «зиддиисломӣ» аст.

Аз сӯи дигар, акнун Наҳзати Исломии Тоҷикистон ба унвони як нерӯи сиёсии исломӣ ҷойгоҳи воқеии худро дар ҷомеа ба даст овардааст ва ба як воқеияти инкорнопазир табдил гаштааст. Дар назар нагирифтани ин воқеият як бор Тоҷикистонро ба оташи ҷангу хунрсизиҳои тӯлонӣ кашонд. Оё онҳое, ки имрӯз ҳам аз роҳ надодани Ислом ба саҳнаи сиёсӣ суҳан мегӯянд, ин ҳамаро фаромӯш кардаанд? Оё шартӣ аввали сулҳи Тоҷикистон эътирофи мавҷудият ва эҳтироми ҳуқуқи сиёсии ҳамдигар набуд?

Ҳамдигар азиз! Ҷуноне ки борҳо гуфтаем, ҳаракати исломии мо харгиз дар назар надорад, ки барномаҳои худро аз роҳи фишор ва зурӣ дар ҷомеа таҳмил бикунанд. Мо хоҳони он ҳастем, ки мисли тамоми ҳизбу созмонҳои дигар дар ҷаҳорҷӯбаи қонун дар ҳаёти сиёсии кишвар фаъолона ширкат намуда, аз роҳи осоишта ва демократӣ барномаҳои худро ба қазовати мардуми азизамон пешкаш намоем. Ин шумо ҳастед, ки дар оянда бо овоз додан ва ё надодани худ саҳми моро дар идораи кишвар муайян мекунед...

Бо мушоҳидаи вазъи ба миён омада ва бо эҳсоси масъулият дар баробари сарнавишти ҳамватанон, бо нигориши ин хотироти мухтасар мехоҳам, аз як сӯ мардуми азизро аз эҳтимоли вуқӯъи дасисаҳои навоҷоз созам ва аз сӯи дигар рӯи ин мавзӯ таъкид бинамоям, ки бо фаро расидани даврони оштию мусолиҳа, бо дарки зарурати расидан ба ваҳдати миллӣ ва якпорчагии кишвар ман тарафдори онам, ки бояд ҳамагуна айбҷӯию душманкобӣ канор гузошта шавад ва тамоми нерӯи

моддию маънавӣ барои чуброни иштибоҳоти гузашта ва ободонии кишвар сафарбаргардад.

Вале чун то имрӯз китобу мақолоти зиёде пур аз тӯхмату бухтон нисбат ба шахси инҷониб навишта шудааст ва ин навиштаҳо чӣ имрӯз ва чӣ фардо рӯи шаклгирии зеҳнияти мардум ва тасаввури онҳо дар мавриди ҳодисаву шахсиятҳо бетаъсир нахоҳад буд ва ҳамчунин дар оянда ин ҳама "адабиёт" ҳамчун манбаи таҳқиқотӣ барои пажӯҳишгарон ва таърихнависон боқӣ мемонад, пас, бояд ҳангоми арзёбӣ ва таҳлили воқеаҳо ҳар кас ба андозаи сахм ва гуноҳи худ мавриди сарзаниш қарор гирад, на ин ки аз сари кина ва кӯрдилӣ ва ё ба иллати нодонӣ ва соддаандешӣ гунаҳкорони ҳақиқӣ бегуноҳ ва ё бегуноҳон гунаҳкор доништа шуда ҳатто мӯҳточи "афв" гарданд. Набояд ичоза бидиҳем, ки ба сабаби навишта шудани тӯхматномаҳо мардуми Тоҷикистон як умр дар доми таблиғоти дуруғини душманони худ боқӣ бимонад.

Оре, душманон ба хотири сиёҳ ва бадном намудани Исломи азиз ва дур намудани он аз сахнаи сиёсии кишвар ва барои аз миён бурдани чараёни бедорӣ ва худшиносии тоҷикон аз ҳеч иқдоме шум худдорӣ накардаанд ва намекунанд. Дар ин росто онҳо фарзандони огоҳ ва баору номуси тоҷикро, ки зери юғи ғуломии онҳо намераванд, ҳадаф қарор дода аз ҷумла дар ҳаққи банда, ки яке аз орзумандони воқеии истиқлолият ва сарбаландиву саодати ин миллат будам, ҳазорон афсонаву тӯхмати бардуруғ бофтанд.

Гоҳ-гоҳе гуфтаву навиштаҳои онҳоро мутолиа ва мулоҳиза намуда ба худ мегӯям, ки эй кош банда дар ҳақиқат ин қудрат ва тавон ва имконотеро, ки душманон дар бораи он мегӯянд менависанд, доро мебудам ва ин қудрату имконотро барои густариши Исломи азиз ва саодати мардуми шарифам сарф карда, дасти душманони истиқлолилияту озодди Тоҷикистонро, ки ҳамеша барои он бегона буданд ва бегона мемонанд, аз ин сарзамин кӯтоҳ мекардам.

Чуноне ки Устод Турсунзода зоҳиран дар бораи сиёсати мустамликадорӣ Инглис дар Ҳиндустон фармуда буданд:

Гарчи дусад сол дар ин хона монд,

Боз дар ин оила бегона монд.

Шояд ин байти Устод дар асл баёнгари «робитаҳои» дирузу имрӯзи Русияву Тоҷикистон бошад?...

Вассалому ало маниттабаъал худо.